

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 21. jūnijā¹

Apvienotās lietas C-391/16, C-77/17 un C-78/17

M

pret

Ministerstvo vnitra

(*Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa, Čehijas Republika) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

un

X (C-77/17),

X (C-78/17)

pret

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

(*Conseil du contentieux des étrangers* (Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Patvēruma politika – Direktīva 2011/95/ES – Atteikums piešķirt bēgļa statusu vai tā atcelšana – Notiesāšana par sevišķi smagu noziegumu – 14. panta 4.–6. punkts – Interpretācija un spēkā esamība – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 18. pants – LESD 78. panta 1. punkts – Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā noslēgtā Konvencija par bēgļa statusu

I. Ievads

1. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko lietās C-77/17 un C-78/17 iesniegusi *Conseil du contentieux des étrangers* [Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome] (Beļģija), attiecas uz Direktīvas 2011/95/ES² 14. panta 4. un 5. punkta interpretāciju, kā arī tās spēkā esamību attiecībā uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu.

2. Lietā C-391/16 *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa, Čehijas Republika) vaicā Tiesai par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 6. punkta spēkā esamību attiecībā uz šīm pašām tiesību normām, kā arī LES 6. panta 3. punktu.

3. Šie lūgumi ir iesniegti tiesvedībās par to lēmumu spēkā esamību, ar kuriem patvēruma jautājumos kompetentās dalībvalstu iestādes atteikušas piešķirt bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu X (lieta C-77/17), piemērojot Beļģijas tiesisko regulējumu, ar ko transponēts Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts, un atcēlušas X (lieta C-78/17) un M (lieta C-391/16) iepriekš piešķirto bēgļa statusu saskaņā ar valsts tiesību aktiem (attiecīgi Beļģijas un Čehijas Republikas), ar kuriem transponēts šā panta 4. punkts.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

4. Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā būtībā ir atļauts dalībvalstij atcelt bēglim piešķirto statusu un atteikties piešķirt bēgļa statusu, ja konkrētais bēglis apdraud šīs dalībvalsts drošību vai sabiedrību. Šā panta 6. punktā ir precizēts tiesību minimums, kāds šim bēglim tomēr ir jānodrošina tik ilgi, kamēr viņš uzturas minētajā dalībvalstī.

5. Ar prejudiciālajiem jautājumiem iesniedzējtiesas būtībā vēlas noskaidrot, vai šīs tiesību normas ir pretrunā ar Ženēvas konvenciju par bēgļa statusu³ (turpmāk tekstā – “Ženēvas konvencija”) un līdz ar to ir spēkā neesošas attiecībā uz Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, saskaņā ar kuriem kopējai patvēruma politikai ir jāatbilst šai konvencijai.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

6. Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā ir paredzēts, ka termins “bēglis” attiecināms uz jebkuru personu, kas “sakarā ar labi pamatotām bailēm no vajāšanas pēc rases, reliģijas, tautības, piederības īpašai sociālai grupai pazīmēm vai politiskās pārliecības dēļ atrodas ārpus savas pilsonības valsts un nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas izmantot šīs valsts aizsardzību; vai personu, kam nav pilsonības un kas, atrodoties ārpus savas iepriekšējās mītnes zemes, [...] nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties”⁴.

7. Šīs konvencijas 1. panta C daļā ir noteikts:

“Šo [k]onvenciju pārtrauc pielietot attiecībā uz jebkuru personu, kas atbilst A [daļas] noteikumiem, ja tā:

- 1) ir brīvprātīgi pakļāvusies savas pilsonības valsts aizsardzībai vai
- 2) brīvprātīgi atkal atguvusi savu zaudēto pilsonību, vai
- 3) ir ieguvusi jaunu pilsonību un bauda savas jaunās pilsonības valsts aizsardzību, vai
- 4) ir brīvprātīgi atgriezies uz pastāvīgu dzīvi valstī, kuru pameta vai ārpus kuras uzturējās sakarā bailēm no vajāšanas, vai
- 5) ilgāk nevar atteikties pakļauties savas pilsonības valsts aizsardzībai tādēļ, ka apstākļi, kuru sakarā tā tikusi atzīta par bēgli, vairs nepastāv; [...];
- 6) būdama bez pilsonības, ir spējīga atgriezties savā iepriekšējā mītnes zemē, jo ir pārstājuši eksistēt apstākļi, kuru dēļ tā bijusi atzīta par bēgli;

[..].”

3 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā noslēgtā Konvencija par bēgļa statusu (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 137. lpp., Nr. 2545 (1954)) stājās spēkā 1954. gada 22. aprīlī; tā ir tikusi papildināta ar Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī noslēgto Protokolu par bēgļa statusu, kas stājās spēkā 1967. gada 4. oktobrī.

4 Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā ir precizēts, ka šādām bailēm jāpastāv to notikumu rezultātā, kas izraisījušies pirms 1951. gada 1. janvāra. Tomēr saskaņā ar Ņujorkas protokola 1. pantu līgumslēdzējas valstis apņemas piemērot šīs konvencijas noteikumus, neņemot vērā šo robeždatumu.

8. Minētās konvencijas 1. panta F daļā ir paredzēts:

“Šis [k]onvencijas noteikumi neattiecas uz personu, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā:

- a) ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts starptautiskajos dokumentos, kas ir sastādīti, lai veidotu noteikumus attiecībā uz šādiem noziegumiem;
- b) ir izdarījusi nopietnu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli;
- c) ir atzīta par vainīgu darbībā, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem.”

9. Šīs pašas konvencijas 33. pantā ir noteikts:

“1. Neviena dalībvalsts nekādā gadījumā neizraida vai neatgriež bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvība un brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālās grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem.

2. Iepriekšējā noteikuma priekšrocības tomēr nevar pieprasīt bēglis, kuru ir pamats uzskatīt par bīstamu tās valsts drošībai, kurā viņš atrodas, vai ja viņš ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas apdraud šīs valsts sabiedrību.”

10. Saskaņā ar Ženēvas konvencijas 42. panta 1. punktu “konvencijas parakstīšanas, ratificēšanas vai pievienošanās laikā jebkura valsts var izdarīt [atrunas] attiecībā uz jebkuriem [k]onvencijas pantiem, izņemot 1., [..], 3., [4.], 16.(1), 33., 36.–46. pantu (ieskaitot)”.

B. Savienības tiesības

11. Direktīvas 2011/95 2. pants ir formulēts šādi:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

d) “bēglis” ir trešās valsts valstspiederīgais, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus valsts, kuras valstspiederīgais viņš ir, un kas nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību, vai bezvalstnieks, kas, atrazdamies ārpus savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, to pašu iepriekš minēto iemeslu dēļ nevar vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties, un uz kuru neattiecas 12. pants;

e) “bēgļa statuss” nozīmē, ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku par bēgli;

[..].”

12. Šīs direktīvas 11. panta “Izbeigšana” 1. punktā ir noteikts:

“Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš:

- a) brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību; vai
- b) brīvprātīgi atguvis savu valstspiederību pēc tam, kad bija to zaudējis vai zaudējusi; vai

- c) ieguvis jaunu valstspiederību un bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību; vai
- d) no jauna iemitinājies vai iemitinājusies valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās sakarā ar bailēm no vajāšanas; vai
- e) vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli; vai
- f) būdams bezvalstnieks, var atgriezties savā agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš atzīts par bēgli.”

13. Minētās direktīvas 12. panta “Izslēgšana” 2. punktā ir paredzēts:

“Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

- a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;
- b) viņš pirms viņš tika uzņemts kā bēglis ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; [..]
- c) viņš vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.”

14. Atbilstoši šīs pašas direktīvas 13. pantam “dalībvalstis piešķir bēgļa statusu trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kas tiek kvalificēts kā bēglis saskaņā ar II un III nodaļu”.

15. Direktīvas 2011/95 14. pantā ir noteikts:

“1. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK^[5] stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar 11. pantu.

[..]

3. Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē, ka:

- a) viņš saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli;
- b) bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.

4. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja:

- a) ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;

⁵ Padomes Direktīva (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp.).

b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

5. Situācijās, kas aprakstītas 4. punktā, dalībvalstis var izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts.

6. Personas, uz kurām attiecas 4. vai 5. punkts, ir tiesīgas saņemt tiesības, kas uzskaitītas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības, ciktāl šādas tiesības ir spēkā dalībvalstī.”

16. Šīs direktīvas 20. panta 1. punktā, kas ietverts VII nodaļā “Starptautiskās aizsardzības saturs”, ir paredzēts, ka “ši nodaļa neierobežo Ženēvas konvencijā noteiktās tiesības.”

17. Saskaņā ar minētās direktīvas 21. pantu:

“1. Dalībvalstis ievēro neizraidīšanas principu saskaņā ar to starptautiskajām saistībām.

2. Ja 1. punktā minētās starptautiskās saistības to neaizliedz, dalībvalstis var izraidīt bēgli neatkarīgi no tā, vai viņa statuss ir oficiāli atzīts vai nav, ja:

a) ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;

b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

3. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai arī atteikt pagarināt vai piešķirt uzturēšanās atļauju bēglim, uz kuru attiecas 2. punkts.”

C. Valstu tiesības

1. Beļģijas tiesības

18. *Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* [1980. gada 15. decembra Likuma par ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos, iekārtošanos uz dzīvi un izraidīšanu] (turpmāk tekstā – “Beļģijas ārvalstnieku likums”)⁶ 48/3. panta 1. punktā tā redakcijā, kas piemērojama pamatlīetu faktiem lietās C-77/17 un C-78/17, ir noteikts, ka “bēgļa statusu piešķir ārvalstniekam, kas atbilst [Ženēvas konvencijas] 1. pantā paredzētajiem nosacījumiem”.

19. Šā likuma 48/4. panta 1. punktā ir norādīti apstākļi, kādos piešķirams alternatīvās aizsardzības statuss.

20. Saskaņā ar minētā likuma 52/4. panta otro daļu “*Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* [ģenerālkomisārs bēgļu un bezvalstnieku jautājumos] [turpmāk tekstā – “CGRA”] var neatzīt bēgļa statusu, ja ārvalstnieks rada draudus sabiedrībai, jo viņš ar galīgu spriedumu notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, vai ja pastāv pamatoti iemesli uzskatīt, ka viņš rada draudus valsts drošībai. Šajā gadījumā [CGRA] sniedz atzinumu par izraidīšanas pasākuma saderību ar 48/3. un 48/4. pantu”.

⁶ *Moniteur belge*, 1980. gada 31. decembris, 14584. lpp.

21. Šā paša likuma 55/3/1. pantā ir paredzēts:

“§ 1. [CGRA] var atsaukt bēgļa statusu, ja ārvalstnieks rada draudus sabiedrībai, jo viņš ar galīgu tiesas spriedumu notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, vai ja pastāv pamatoti iemesli uzskatīt, ka viņš rada draudus valsts drošībai.

[..]

§ 3. Atsaucot bēgļa statusu saskaņā ar [..] 1. punktu, [CGRA] savā lēmumā ietver atzinumu par izraidīšanas pasākuma saderību ar 48/3. un 48/4. pantu.”

22. Saskaņā ar Beļģijas ārvalstnieku likuma 55/4. panta 2. punktu šā likuma 55/3/1. panta 1. punktā paredzētie pamati ir attiecināmi arī uz alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšanu.

2. Čehijas Republikas tiesības

23. *Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů* (Likums Nr. 325/1999 par patvērumu, turpmāk tekstā – “Čehijas Republikas Likums par patvērumu”) tā redakcijā, kas bija spēkā lietas C-391/16 atbilstošo faktu laikā, 2. panta 6. punktā bēglis šā likuma izpratnē (*azylant*) ir definēts kā “ārvalstnieks, kuram saskaņā ar šo likumu ir piešķirtas patvēruma tiesības, kamēr ir spēkā lēmums par patvēruma tiesību piešķiršanu”.

24. Saskaņā ar šā likuma 12. panta b) punktu patvēruma tiesības ārvalstniekam tiek piešķirtas, ja tiek noskaidrots, ka personai ir pamatotas bailes no vajāšanas atbilstoši kādam no Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā minētajiem iemesliem.

25. Atbilstoši minētā likuma 17. panta 1. punkta i) apakšpunktam tiesības uz patvērumu ir atsaucamas, “ja ir likumīgs pamats uzskatīt, ka bēglis rada draudus valsts drošībai”. Šā paša likuma 17. panta 1. punkta j) apakšpunktā ir paredzēts, ka tiesības uz patvērumu ir atsaucamas, “ja bēglis ir galīgi notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu un tādējādi rada draudus valsts drošībai”. Saskaņā ar Čehijas Republikas Likuma par patvērumu 15.a pantu to pašu iemeslu dēļ nav piešķirama alternatīvā aizsardzība.

26. Atbilstoši *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) norādītajam *azylant* bauda kvalitatīvi augstākas priekšrocības nekā “parasts” bēglis, kurš atbilst Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas nosacījumiem. Līdz ar to bēglis, kura statuss ir atsaukts, pārtrauc būt *azylant* un līdz ar to baudīt šīs priekšrocības.

III. Pamatlietas, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

A. Lieta C-77/17

27. X ir norādījis, ka viņš ir Kotdivuāras valstspiederīgais un etniskai grupai *bété* piederīgs. Viņš ieradās Beļģijā 2003. gada jūlijā 12 gadu vecumā. Kopā ar X ieradās arī viņa tēvs, kurš tajā laikā bija tuvu stāvoša persona bijušajam prezidentam Lorānam Gbagbo [*Laurent Gbagbo*] un diplomāts Kotdivuāras vēstniecībā Briselē.

28. 2010. gadā *Tribunal de première instance de Bruxelles* [Briseles pirmās instances tiesa] (Beļģija) notiesāja X ar trīsdesmit mēnešu brīvības atņemšanu par tīšu miesas bojājumu nodarīšanu, aukstā ieroča nelikumīgu glabāšanu un aizliegta ieroča glabāšanu. 2011. gadā *Cour d'appel de Bruxelles* [Briseles apelācijas tiesa] (Beļģija) notiesāja viņu ar četrus gadus brīvības atņemšanu par nepilngadīgas personas, kas bija vecāka par 14 gadiem un jaunāka par 16 gadiem, izvarošanu.

29. 2013. gadā *X* iesniedza pirmo patvēruma pieteikumu, kuru viņš vēlāk atsauca. 2015. gadā viņš iesniedza otro patvēruma pieteikumu, kura pamatojumā viņš uzsvēra bailes no vajāšanas sakarā ar to, ka viņa tēvs un ģimenes locekļi bijuši cieši saistīti ar bijušo Kotdivuāras režīmu un bijušo prezidentu Lorānu Gbagbo.

30. Ar 2016. gada 19. augusta lēmumu *CGRA*, pamatojoties uz Beļģijas ārvalstnieku likuma 52/4. panta otro daļu, atteicās atzīt viņam bēgļa statusu. *CGRA* uzskatīja, ka, ņemot vērā viņa izdarīto nodarījumu sevišķi smago raksturu un to atkārtotību, *X* rada apdraudējumu sabiedrībai šīs normas izpratnē. Ar tādu pašu argumentāciju viņš, pamatojoties uz minētā likuma 55/4. panta 2. punktu, izslēdza *X* no alternatīvās aizsardzības. Papildus tam *CGRA* saskaņā ar minētā likuma 52/4. pantu sniedza atzinumu, saskaņā ar kuru, ņemot vērā *X* bailes no vajāšanas, viņu nedrīkst izraidīt uz Kotdivuāru, jo šāds pasākums būtu nesaderīgs ar minētā likuma 48/3. un 48/4. pantu.

31. Šo lēmumu *X* pārsūdzēja iesniedzējtiesā. Šī tiesa norāda, ka ar Beļģijas ārvalstnieku likuma 52/4. panta otro daļu Beļģijas tiesībās ir transponēts Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts. Tā interesējas par šīs tiesību normas spēkā esamību attiecībā uz Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu.

32. Minētā tiesa būtībā uzsver, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punktā kā bēgļa statusa piešķiršanas atteikuma pamats ir paredzēti draudi dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai. Taču šāds pamats nav paredzēts nedz Ženēvas konvencijas 1. panta F daļā izsmeļoši uzskaitītajos izslēgšanas pamatos, nedz kādā citā šīs konvencijas normā. Šīs direktīvas 14. panta 5. punktā kā izslēgšanas pamati norādītas situācijas, kas paredzētas šīs konvencijas 32. un 33. pantā, kaut gan šajos pantos regulēta nevis bēgļa statusa noteikšana, bet gan bēgļu izraidīšana. Tādējādi rodas jautājums par to, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts, neievērojot Ženēvas konvenciju, nerada tādu jaunu formu bēgļa statusa zaudēšanai, kas nav paredzēta šajā konvencijā.

33. Iesniedzējtiesa atzīmē, ka Apvienoto Nāciju Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*HCR* vai *UNHCR*) ir sniedzis ārkārtīgi kritisku viedokli par Direktīvas 2004/83⁷ (kurai sekoja Direktīva 2011/95) 14. panta 4.–6. punktu. Šā viedokļa attiecīgā daļa ir formulēta šādi⁸:

“Pastāv risks, ka ar [Direktīvas 2004/83 14. panta 4. punktu] tiek ieviestas būtiskas izmaiņas [Ženēvas konvencijas] izslēgšanas klauzulās, pievienojot [šīs konvencijas 33. panta 2. punkta] noteikumu (izņēmumi no neizraidīšanas principa) kā pamatu bēgļa statusa izslēgšanai. Saskaņā ar [minēto konvenciju] izslēgšanas klauzulām un izņēmumam no neizraidīšanas principa ir atšķirīgi mērķi. 1. panta F [daļai], kurā izsmeļoši uzskaitīti uz pieteikuma iesniedzēja rīcību balstīti izslēgšanas pamati, piemīt divkārsa loģika. Pirmkārt, daži nodarījumi ir tik smagi, ka to dēļ to izdarītāji kļūst necienīgi saņemt starptautisko aizsardzību. Otrkārt, patvēruma jomā nav jāliek šķēršļi bīstamu noziedznieku kriminālvajāšanai. Savukārt [33. panta 2. punkts] attiecas uz attieksmi pret bēgļiem, un tajā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem viņus tomēr varētu izraidīt. Tie attiecas uz uzņemošās valsts vai šīs valsts sabiedrības drošības aizsardzību. Šī norma ir balstīta uz vērtējumu par to, vai attiecīgais bēglis apdraud valsts drošību vai arī viņš, būdams galīgi notiesāts par sevišķi smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir drauds sabiedrībai. Tomēr [33. panta 2. punkts] nav bijis iecerēts kā bēgļa statusa izbeigšanas pamats [..]. Tātad saskaņā ar [33. panta 2. punktu] atļauto izņēmumu no neizraidīšanas principa pielīdzināšana 1. panta F [daļā] minētajām izslēgšanas klauzulām neatbilstu [Ženēvas konvencijai]. Turklāt tas varētu izraisīt nepareizu šo divu [minētās konvencijas] normu interpretāciju.

7 Direktīvas 2004/83 14. panta 4.–6. punkta saturs ir identisks Direktīvas 2011/95 attiecīgo tiesību normu saturam.

8 *UNHCR*, *HCR* recenzēti komentāri par [Direktīvu 2004/83], 2005. gada 28. janvāris, [franciski] pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/44ca0d504.html>, 31. un 32. lpp.

Tātad apzīmējums “bēglim piešķirtais statuss” ir saprotams tā, ka tas drīzāk attiecas uz valsts piešķirto patvērumu (“statusu”), nevis uz bēgļa statusu [Ženēvas konvencijas] 1. panta [A daļas 2. punkta] izpratnē. Līdz ar to valstīm tomēr ir pienākums piešķirt [šīs konvencijas] tiesības, kura nepieprasa pastāvīgu uzturēšanos un kurā nav paredzēti izņēmumi, kamēr vien bēglis paliek attiecīgās valsts jurisdikcijā.”

34. Šādos apstākļos *Conseil du contentieux des étrangers* ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir izveidots jauns izslēgšanas noteikums no bēgļa statusa, kas ir paredzēts šīs direktīvas 13. pantā un tādējādi Ženēvas konvencijas 1. panta A [daļā]?”
- 2) Gadījumā, ja uz pirmo jautājumu atbilde ir apstiprinoša, vai šādi interpretēts 14. panta 5. punkts ir saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir noteikta prasība par atvasināto Eiropas [Savienības] tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai, kuras 1. panta F [daļā] paredzētais izslēgšanas noteikums ir formulēts izsmeļoši un ir jāinterpretē šauri?
- 3) Gadījumā, ja uz pirmo jautājumu atbilde ir noliedzoša, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir izveidots bēgļa statusa atteikuma pamats, kas nav paredzēts Ženēvas konvencijā, kura ir jāievēro saskaņā ar [Hartas] 18. pantu un [LESD] 78. panta 1. punktu?
- 4) Gadījumā, ja uz trešo jautājumu atbilde ir apstiprinoša, vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 5. punkts ir saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un [LESD] 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir paredzēta prasība par atvasināto Eiropas [Savienības] tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai, jo ar to ir iedibināts bēgļa statusa atteikuma pamats, neveicot pārbaudi attiecībā uz bailēm no vajāšanas, kā tas ir prasīts Ženēvas konvencijas 1. panta A [daļā]?”
- 5) Gadījumā, ja uz [pirmo un trešo jautājumu] atbilde ir noliedzoša, kā jāinterpretē [Direktīvas 2011/95] 14. panta 5. punkts, lai tas būtu saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir paredzēta prasība par [Savienības] atvasināto tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai?”

B. Lieta C-78/17

35. Saskaņā ar X norādīto viņš ir Kongo Demokrātiskās Republikas valstspiederīgais, kurš dzimis laikposmā starp 1986. un 1990. gadu. 1997. gadā viņš tika atņemts mātei, aizvests uz Kokolo militāro nometni un pēc tam apmācīts Gomā (Kongo), kur viņam lika lietot narkotikas, pakļāva vardarbībai un nosūtīja piedalīties militārajās operācijās. 2000. gadā X pievienojās savam tēvam Beļģijā, kur viņš 2006. gadā iesniedza patvēruma pieteikumu. Ar 2007. gada 21. februāra lēmumu CGRA atzina viņu par bēgli.

36. 2010. gadā *Cour d'assises de Bruxelles* [Briseles Zvērināto tiesa] (Beļģija) notiesāja X ar 25 gadu brīvības atņemšanas sodu par zādzības laikā izdarītu tīšu slepkavību. Turklāt pirms atzīšanas par bēgli X Beļģijā bija izdarījis vairākus smagus vai mazāk smags noziegumus – zādzības un miesas bojājumus.

37. Ar 2016. gada 4. maija lēmumu CGRA atcēla viņam bēgļa statusu, piemērojot Beļģijas ārvalstnieku likuma 55/3/1. pantu. CGRA uzskatīja, ka, ņemot vērā *Cour d'assises de Bruxelles* konstatēto nodarījumu sevišķi smago raksturu, kā arī noziedznieka iepriekšējo uzvedību, X rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai minētās normas izpratnē – ar kuru transponēts Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts. Turklāt CGRA sniedza atzinumu, saskaņā ar kuru X izraidīšana būtu saderīga ar šā likuma 48/3. un 48/4. pantu, ņemot vērā, ka 2007. gadā norādītās bailes no vajāšanas sakarā ar dezertēšanu no Kongo armijas vairs nebija aktuālas.

38. Šo lēmumu *X* pārsūdzēja iesniedzējtiesā. Ar to pašu pamatojumu, kas norādīts lietā C-77/17, šī tiesa jautā par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta spēkā esamību attiecībā uz Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu.

39. Šādos apstākļos *Conseil du contentieux des étrangers* ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir izveidots jauns izslēgšanas noteikums no bēgļa statusa, kas ir paredzēts šīs direktīvas 13. pantā un tādējādi Ženēvas konvencijas 1. panta A [daļā]?”
- 2) Gadījumā, ja uz [pirmo jautājumu] atbilde ir apstiprinoša, vai šādi interpretēts 14. panta 4. punkts ir saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir noteikta prasība par atvasināto Eiropas [Savienības] tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai, kuras 1. panta F [daļā] paredzētais izslēgšanas noteikums ir formulēts izsmeltoši un ir jāinterpretē šauri?”
- 3) Gadījumā, ja uz [pirmo jautājumu] atbilde ir noliedzoša, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir izveidots bēgļa statusa atteikuma pamats, kas nav paredzēts Ženēvas konvencijā, kuras ievērošanas pienākums ir noteikts ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu?”
- 4) Gadījumā, ja uz [trešo jautājumu] atbilde ir apstiprinoša, vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkts ir saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir paredzēta prasība par atvasināto Eiropas [Savienības] tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai, jo ar to ir izveidots bēgļa statusa atcelšanas pamats, kas ne tikai nav paredzēts Ženēvas konvencijā, bet arī tajā tam nav nekāda pamatojuma?”
- 5) Gadījumā, ja uz [pirmo un trešo jautājumu] atbilde ir noliedzoša, kā jāinterpretē Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkts, lai tas būtu saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir paredzēta prasība par [Savienības] atvasināto tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai?”

C. Lieta C-391/16

40. Saskaņā ar *M* norādīto viņš ir dzimis Groznijā, Čečenijā, un Pirmā Čečenijas kara laikā cīnījies kopā ar bijušo Čečenijas prezidentu. Pēc šā kara viņš pameta armiju un Otrajā Čečenijas karā vairs necīnījās. *M* ir paudis bailes gan no krieviem, gan Ramzana Kadirova atbalstītājiem, kuri ir centušies viņu nogalināt un bija viņu ievietojuši “filtrācijas nometnē”, kur viņš tika sakropļots un sist. Vairāki viņa ģimenes locekļi ir tikuši nogalināti.

41. Uzskatot, ka šīs bailes ir pamatotas, *Ministerstvo vnitra* (Iekšlietu ministrija, Čehijas Republika) ar 2006. gada 21. aprīļa lēmumu piešķīra *M* patvēruma tiesības.

42. 2004. gadā *M* ar *Městský soud v Brně* (Brno pilsētas tiesa, Čehijas Republika) spriedumu tika atzīts par vainīgu zādzībā atbildību pastiprinošos apstākļos, un viņam tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz trīs gadiem. Pēc nosacītās atbrīvošanas no ieslodzījuma *M* izdarīja zādzību atbildību pastiprinošos apstākļos un izspiešanu, kas veido īpaši bīstamu recidīvu. Tādēļ 2007. gadā šī tiesa viņam piesprieda brīvības atņemšanas sodu uz deviņiem gadiem, kura izpildīšana bija jāuzsāk paaugstinātas drošības ieslodzījuma vietā [slēgtā cietumā].

43. Ņemot vērā šos apstākļus, Iekšlietu ministrija ar 2014. gada 29. aprīļa lēmumu konstatēja, ka *M* ir galīgi notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu un rada draudus valsts drošībai un tās pilsoņiem. Pamatojoties uz to, šī iestāde, piemērojot Čehijas Republikas Likuma par patvērumu 17. panta 1. punkta j) apakšpunktu, atcēla *M* patvēruma tiesības un atbilstoši šā likuma 15.a pantam secināja, ka viņš nevar iegūt alternatīvo aizsardzību.

44. Par šo lēmumu *M* iesniedza prasību *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa, Čehijas Republika). Prasības pieteikumā *M* it īpaši uzsvēra, ka Čehijas Republikas Likuma par patvērumu 17. panta 1. punkta j) un j) apakšpunkts – ar kuru transponēts Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts – pārkāpjot Čehijas Republikas starptautiskās saistības. Tas tā esot tādēļ, ka ar šo tiesību normu esot noteikti tādi starptautiskās aizsardzības atteikuma pamati, kādi nav paredzēti Ženēvas konvencijas 1. panta C daļā ietvertajā šo pamatu izsmeļošajā uzskaitījumā. Taču saskaņā ar šīs konvencijas 42. panta 1. punktu attiecībā uz minēto tiesību normu nav atļauts formulēt atrunas.

45. Tā kā šī prasība tika noraidīta, *M* iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā.

46. Šajā kontekstā šī tiesa it īpaši interesējas par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 6. punkta atbilstību Ženēvas konvencijai, ņemot vērā, ka šīs konvencijas neievērošana nozīmējot šo tiesību normu spēkā neesamību attiecībā uz Hartas 18. pantā, LESD 78. panta 1. punktā, kā arī LES 6. panta 3. punktā minētajiem Savienības tiesību vispārējiem principiem.

47. *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) konkrēti atsauca uz dokumentu, kurā *HCR* ir komentējis Eiropas Komisijas priekšlikumu, uz kuru pamatojoties tika pieņemta Direktīva 2011/95⁹. Tajā *HCR* tostarp atkārtoti izteicis šaubas, kuras viņš jau bija paudis par Direktīvas 2004/83 14. panta 4.–6. punkta atbilstību Ženēvas konvencijas 1. panta F daļai¹⁰. Iesniedzējtiesa uzsver, ka šādas šaubas ir arī Eiropas Padomei bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (*ECRE*)¹¹, Starptautiskajai tiesnešu biedrībai patvēruma jautājumos¹², kā arī Čehijas Republikas tiesībsargam.

48. Tomēr šī tiesa norāda, ka par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 6. punkta spēkā esamību pastāv arī pretēji viedokļi. Šie viedokļi izriet no apsvēruma, ka šīs direktīvas mērķis ir garantēt augstāka aizsardzības līmeņa normas attiecībā uz pamatiem starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un šīs aizsardzības saturu, lai garantētu Ženēvas konvencijas pilnīgu un visaptverošu piemērošanu, kā arī Hartā un 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītajā Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk tekstā – “ECPAK”) nostiprināto pamattiesību ievērošanu. Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 6. punkta piemērošanas jomas ietvaros attiecīgajām personām tiekot piešķirta augstāka līmeņa aizsardzība salīdzinājumā ar Ženēvas konvencijā paredzēto. Saskaņā ar šīs konvencijas 33. panta 2. punktu šīs personas varot tikt izraidītas uz valstīm, kurās pastāv viņu vajāšanas risks. Pēc patvēruma valsts atstāšanas tās vairs nebaudot no šīs konvencijas izrietošās tiesības. Savukārt Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts kopsakarā ar šā panta 6. punktu neļaujot ne attiecīgās personas izraidīt, ne liegt tām Ženēvas konvencijā paredzēto tiesību minimumu.

9 UNHCR comments on the European Commission's proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted (COM(2009) 551, 2009. gada 21. oktobris), pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/4c503db52.html>, 13. un 14. lpp.

10 Skat. šo secinājumu 33. punktu.

11 ECRE, European Legal Network on Asylum (ELENA), *The Impact of the Qualification Directive on International Protection*, 2008. gada oktobris, 25. lpp., pieejams interneta vietnē www.refworld.org/docid/4908758d2.html.

12 International Association of Refugee Law Judges, *A Manual for Refugee Law Judges relating to European Council Qualification Directive 2004/38/EC and European Council Procedures Directive 2005/85/EC*, 2007, 30. un 31. lpp.

49. Šajā kontekstā *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. un 6. punkts ir spēkā neesošs tādēļ, ka tas ir pretrunā [Hartas] 18. pantam, [LESD] 78. panta 1. punktam un [LES] 6. panta 3. punktā minētajiem Savienības tiesību vispārējiem principiem?”

D. Tiesvedība Tiesā

50. Ar 2017. gada 17. marta lēmumu Tiesas priekšsēdētājs nolēma apvienot lietas C-77/17 un C-78/17 rakstveida un mutvārdu procesam, kā arī sprieduma taisīšanai.

51. Šajās lietās rakstveida apsvērumus Tiesai ir iesnieguši prasītāji pamatlietā, Beļģijas, Čehijas Republikas, Vācijas, Francijas, Ungārijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome un Komisija.

52. Lietā C-391/16 rakstveida apsvērumus Tiesai ir iesniegušas Čehijas Republikas, Beļģijas, Francijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Parlaments, Padome un Komisija.

53. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2018. gada 17. janvāra lēmumu lietas C-77/17, C-78/17 un C-391/16 tika apvienotas mutvārdu procesam, kā arī sprieduma taisīšanai.

54. X (lietā C-77/17), X (lietā C-78/17), M, Beļģijas, Čehijas Republikas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Parlaments, Padome un Komisija piedalījās mutvārdu procesā 2018. gada 6. martā.

IV. Vērtējums

A. Ievada apsvērumi

55. Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā paredzētās iespējas atsaukt bēgļa statusu vai atteikt tā piešķiršanu var izmantot, ja ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas, vai ja viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

56. Šie apstākļi atbilst tiem apstākļiem, kuros ir piemērojams Direktīvas 2011/95 21. panta 2. punktā paredzētais izņēmums no neizraidīšanas principa¹³, kas pēc būtības atkārti Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta formulējumu¹⁴. Saskaņā ar šīm tiesību normām dalībvalstis, pastāvot tādiem apstākļiem, var atkāpties no principa, saskaņā ar kuru bēgli nevar izraidīt uz teritoriju, kurā viņa dzīvība vai brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālās grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem.

¹³ Uzsverams, ka franču valodas versijā Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir norādīti “motifs raisonnables”, savukārt šīs direktīvas 21. panta 2. punkta a) apakšpunktā – “raisons sérieuses”. Arī bulgāru un čehu valodu versijās atrodama tāda pati atšķirība. Tomēr visu citu valodu versijās nav atspoguļota šāda atšķirība.

¹⁴ No 2015. gada 24. jūnija sprieduma *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 75. punkts) izriet, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktam, kas “pārliecinošu valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemeslu” dēļ atļauj atcelt tikai bēgļa uzturēšanās atļauju, ir šaurāka piemērošanas joma nekā šīs direktīvas 24. panta 1. punktam. Saskaņā ar tiesas norādīto šādiem “pārliecinošiem iemesliem” ir plašāka piemērojamība nekā Direktīvas 2011/95 21. panta 2. punktā norādītajam “pamatam”, un līdz ar to nekā “pamatam”, kas prasīts tās 14. panta 4. un 5. punkta piemērošanai, kuru piemērošanas joma pārklājas ar tās 21. panta 2. punkta piemērošanas jomu.

57. Tomēr, kā tas precizēts šīs direktīvas 21. panta 2. punktā, šo iespēju dalībvalstis var izmantot vienīgi gadījumā, “ja [to] starptautiskās saistības to neaizliedz.” Taču cilvēktiesību aizsardzības jomas attīstība kopš Ženēvas konvencijas pieņemšanas nozīmē, ka no Savienības tiesībām un starptautiskajām tiesībām turpmāk izrietošās dalībvalstu saistības lielā mērā neitralizē izņēmumu no neizraidišanas principa.

58. Šajā ziņā Hartas 19. panta 2. punktā ir paredzēts, ka “nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs”. No šīs normas – tāpat kā no Hartas 4. panta, kas aizliedz spīdzināšanu, kā arī tamlīdzīgu sodu uzlikšanu vai tādu apiešanos¹⁵, – nav pieļaujamas atkāpes.

59. Proti, kā tas izriet no Paskaidrojumiem attiecībā uz Hartu¹⁶, 19. panta 2. punkts tajā ir ticis iekļauts, lai inkorporētu Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – “ECT”) attīstīto judikatūru par Hartas 4. pantam atbilstošajā ECPAK 3. pantā paredzēto absolūto spīdzināšanas un cietsirdīgas vai pazemojošas apiešanās vai sodīšanas aizliegumu¹⁷. Saskaņā ar ECT pastāvīgo judikatūru ECPAK 3. pants līgumslēdzējām valstīm bez iespējamiem izņēmumiem aizliedz izraidīt, pārvietot vai izdot ārvalstnieku gadījumos, kad pastāv nopietns pamats uzskatīt, ka galamērķa valstī viņš tiks pakļauts reālam riskam ciest no šajā tiesību normā paredzētajām aizliegtajām darbībām¹⁸.

60. Tāds pats aizliegums izriet arī no dalībvalstu starptautiskajām saistībām, kas paredzētas Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām¹⁹ un Apvienoto Nāciju Organizācijas paspārnē pieņemtajā Konvencijā pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem²⁰.

61. No iepriekš minētā izriet, ka gadījumos, kad bēgļa izraidišana viņam radītu nopietnu risku tikt sodītam ar nāves sodu vai ciest apiešanos, kādu aizliedz Hartas 4. pants, ECPAK 3. pants, kā arī citas iepriekšējā punktā minētās starptautiskās saistības, Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktā un Direktīvas 2011/95 21. panta 2. punktā paredzētā iespēja atkāpties no neizraidišanas principa nozīmē ne vairāk kā teorētisku dalībvalstu iespēju, kuras praktisku īstenošanu turpmāk aizliedz pamattiesību aizsardzības normas²¹.

15 Skat. spriedumus, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 85. punkts); 2016. gada 6. septembris, *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:630, 56. punkts), kā arī 2018. gada 24. aprīlis, *MP* (Alternatīvā aizsardzība personai, kas tikusi spīdzināta) (C-353/16, EU:C:2018:276, 36. punkts).

16 OV 2007, C 303, 24. lpp.

17 Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl tajā garantētās tiesības atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā konvencijā noteiktajām tiesībām. Šī tiesību norma neliedz Savienības tiesībās paredzētām plašāku aizsardzību.

18 Skat. it īpaši ECT spriedumus, 1989. gada 7. jūlijs, *Soering* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, 90. un 91. punkts); 1996. gada 15. novembris, *Chahal* pret Apvienoto Karalisti, (CE:ECHR:1996:1115JUD002241493, 74. un 80. punkts), kā arī 1996. gada 17. decembris, *Ahmed* pret Austriju (CE:ECHR:1996:1217JUD002596494, 39. un 41. punkts).

19 Šis instruments, kura 7. pants aizliedz spīdzināšanu un cietsirdīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodīšanu, tika pieņemts Ņujorkā 1966. gada 16. decembrī un stājās spēkā 1976. gada 23. martā. Tam ir pievienojušās visas dalībvalstis. Skat. Cilvēktiesību komitejas 2004. gada 29. marta 31. [80.] Vispārējo komentāru attiecībā uz Pakta dalībvalstīm noteikto vispārējo juridisko saistību raksturu, 12. punkts, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13.

20 Šī konvencija, kuras 3. pantā ir noteikts konkrētais aizliegums, tika pieņemta Ņujorkā 1984. gada 10. decembrī un stājās spēkā 1987. gada 26. jūnijā. Tai ir pievienojušās visas dalībvalstis.

21 Manuprāt, šajā nozīmē ir šauri jāsaprot 2015. gada 24. jūnija jūnija sprieduma *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413) 43. punkts, kurā Tiesa atzina, ka dalībvalstīm, neņemot vērā Direktīvas 2011/95 21. panta 1. punktā norādītās starptautiskās saistības, kas tām jāievēro, kā arī no Hartas izrietošās saistības, ir tiesības izraidīt bēgli, kas atbilst šī panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem.

62. Kā to norādījušas Čehijas Republikas, Vācijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Parlaments, Padome un Komisija, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta mērķis tieši ir regulēt tādu bēgļu situāciju, uz kuru gan attiecas izņēmuma no neizraidīšanas principa gadījumi, bet kurš nevar tikt izraidīts konkrēti tādēļ, ka viņa izraidīšana pārkāptu būtiskas dalībvalstu saistības, kuras izriet no Hartas, ECPAK un citiem starptautisko tiesību instrumentiem. Tādā gadījumā dalībvalstīm, ja tās izmanto šajās tiesību normās paredzētās iespējas, atbilstoši šā paša panta 6. punktam šiem bēgļiem ir jānodrošina atsevišķās Ženēvas konvencijas normās nostiprināto tiesību baudišana.

B. Par Ženēvas konvencijas statusu Savienības tiesībās

63. Hartas 18. pantā ir paredzēts, ka “patvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti [...] Ženēvas Konvencijā”. Saskaņā ar LESD 78. panta 1. punktu kopējai patvēruma politikai “jābūt saskaņā ar [...] Ženēvas konvenciju”.

64. Šajās primāro tiesību normās, ar kurām līgumu autori ir vēlējušies noteikt pienākumu Savienības iestādēm, kā arī dalībvalstīm, tām īstenojot Savienības tiesības, pilnībā ievērot Ženēvas konvenciju, ir formulēts šīs konvencijas īpašais statuss Savienības tiesībās. Lai gan atšķirībā no Savienības dalībvalstīm tai pašai šī konvencija nav saistoša *vis-à-vis* ar tās dalībniecēm trešajām valstīm²², Savienības iestādēm tā ir jāievēro Savienības tiesību ietvaros²³.

65. Arī Direktīvas 2011/95 preambulas 4., 23. un 24. apsvērumā ir norādīts, ka Ženēvas konvencija ir “stūrakmens” bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajā regulējumā un ka šīs direktīvas tiesību normas ir tikušas pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, balstoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem. Minētās direktīvas preambulas 3. apsvērumā tiek piebilsts, ka, ņemot vērā Eiropas Padomes Tamperes sanāksmes secinājumus, Savienības likumdevējs ir vēlējis nodrošināt, lai Eiropas patvēruma sistēma, kuras definēšanai ir veltīta šī pati direktīva, būtu balstīta uz pilnīgu un visaptverošu Ženēvas konvencijas piemērošanu. Turklāt vairākās Direktīvas 2011/95 normās ir ietvertas norādes uz šīs konvencijas normām²⁴ vai arī pārņemts tās saturs²⁵.

66. Šādos apstākļos Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka Direktīvas 2011/95 normas ir jāinterpretē, ņemot vērā šīs direktīvas vispārējo sistēmu un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas norādīti LESD 78. panta 1. punktā. Kā tas izriet no minētās direktīvas preambulas 16. apsvēruma, šī interpretācija šādi ir veicama arī tādēļ, lai ievērotu Hartā atzītās pamattiesības²⁶.

22 Skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Qurbani* (C-481/13, EU:C:2014:2101, 23.–25. punkts). Šajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka atbilstoši judikatūrai, kas attīstīta 1972. gada 12. decembra spriedumā *International Fruit Company* u.c. (21/72 līdz 24/72, EU:C:1972:115, 18. punkts), 2008. gada 3. jūnija spriedumā *Intertanko* u.c. (C-308/06, EU:C:2008:312, 48. punkts), kā arī 2010. gada 4. maija spriedumā *TNT Express Nederland* (C-533/08, EU:C:2010:243, 62. punkts), tā kā Savienībai nav visu to kompetenču, kuras Ženēvas konvencijas piemērošanas jomā iepriekš īstenoja dalībvalstis, Savienībai šīs konvencijas normas nav saistošas.

23 Lai gan Savienība ECPAK nav pievienojusies, zināma tuvināšanās var notikt, pateicoties ECPAK īpašajai nozīmei Savienības tiesību sistēmā. Kā tas izriet no LES 6. panta 3. punkta, “pamattiesības, kas garantētas [ECPAK] un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, ir Savienības tiesību vispārīgo [vispārējo] principu pamats”. Pirms Hartas kā juridiski saistoša instrumenta pieņemšanas Tiesai jau bija jānācies pārbaudīt atvasināto tiesību normu atbilstību šim pantam, skatot to kontekstā ar ECPAK. Skat. it īpaši spriedumus, 2005. gada 12. jūlijs, *Alliance for Natural Health* u.c. (C-154/04 un C-155/04, EU:C:2005:449, 130. punkts), un 2007. gada 26. jūnijs, *Ordre des barreaux francophones et germanophone* u.c. (C-305/05, EU:C:2007:383, 26. un 29. punkts).

24 Skat. Direktīvas 2011/95 9. panta 1. punktu, 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, 14. panta 6. punktu un 25. panta 1. punktu.

25 Skat. it īpaši Direktīvas 2011/95 2. panta d) punktu, 11. pantu, 12. panta 2. punktu, kā arī 21. panta 2. punktu.

26 Skat. it īpaši spriedumus, 2010. gada 2. marts, *Salahadin Abdulla* u.c. (C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2010:105, 51.–54. punkts); 2010. gada 17. jūnijs, *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:351, 36.–38. punkts); 2010. gada 9. novembris, *B un D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 76.–78. punkts); 2012. gada 5. septembris, *Y un Z* (C-71/11 un C-99/11, EU:C:2012:518, 47. un 48. punkts); 2012. gada 19. decembris, *Abed El Karem El Kott* u.c. (C-364/11, EU:C:2012:826, 42. un 43. punkts); 2016. gada 1. marts, *Alo un Osso* (C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 28.–30. punkts), kā arī 2017. gada 31. janvāris, *Lounani* (C-573/14, EU:C:2017:71, 41. un 42. punkts).

67. Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Savienības tiesību akts, ciktāl tas iespējams, ir jāinterpretē tā, lai netiktu ietekmēta tā spēkā esamība, un saskaņā ar primārajiem tiesību aktiem kopumā²⁷. No šā interpretācijas principa – piemērojot to kopā ar iepriekšējā punktā norādīto – izriet, ka Direktīvas 2011/95 normas, ciktāl tas iespējams, ir jāinterpretē tā, lai tās ievērotu Ženēvas konvenciju un rezultātā atbilstu Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam. Vienīgi tādā gadījumā, ja šāda atbilstoša interpretācija nav iespējama, Tiesa varētu konstatēt kādas šīs direktīvas normas spēkā neesamību attiecībā uz kādu no šīm primāro tiesību normām.

68. Gadījumos, kad Tiesai ir jāinterpretē atvasināto tiesību norma vai jāpārbauda tās atbilstība Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam, tai – kā arī to tiesas sēdē uzsvēra Parlaments – ir pienākums pārbaudīt, vai šī atvasināto tiesību norma piedāvā bēgļiem vismaz līdzvērtīgu aizsardzības līmeni salīdzinājumā ar viņiem Ženēvas konvencijā paredzēto.

69. Šajā kontekstā Tiesa, izpildot tai LESD 267. pantā paredzētās funkcijas, nevar izvairīties no iepriekšējās šajā konvencijā paredzēto prasību satura noskaidrošanas. Šāda noskaidrošana var prasīt tās iesaistīšanos izvērtējumā, kas pārsniedz vienkāršu Ženēvas konvencijas normu formulējuma atspoguļojumu un tātad izraisa šīs konvencijas netiešu interpretēšanu. Šis secinājums nekādā veidā nemaina to, ka Tiesai nav kompetences interpretēt šīs konvenciju tieši²⁸.

70. Tieši no šāda skatpunkta spriedumos *Bolbol*²⁹ un *Abed El Kareem El Kott* u.c.³⁰ Tiesai nācās interpretēt Ženēvas konvencijas 1. panta D daļu – uz kuru ir tieši norādīts Direktīvas 2011/95 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā –, lai varētu interpretēt šo atvasināto tiesību normu kontekstā ar LESD 267. pantu. Proti, ņemot vērā šo norādi, Tiesa nevarēja veikt šādu uzdevumu bez iepriekšējās minētās konvencijas 1. panta D daļas satura noskaidrošanas.

71. Man šķiet, ka šī pati loģika nozīmē, ka ikreiz, kad, īstenojot Tiesas kompetenci sniegt prejudiciālu nolēmumu par piemērojamās atvasināto tiesību normas interpretāciju vai spēkā esamību, ir nepieciešams precizēt, vai Ženēvas konvencija kādu prasību paredz vai neparedz, Tiesa vajadzības gadījumā var interpretēt šo konvenciju, lai iegūtu šādus precizējumus³¹.

27 Skat. it īpaši spriedumus, 1996. gada 10. septembris, Komisija/Vācija (C-61/94, EU:C:1996:313, 52. punkts); 2010. gada 16. septembris, *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534, 43. punkts), kā arī 2013. gada 31. janvāris *McDonagh* (C-12/11, EU:C:2013:43, 44. punkts).

28 Skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Qurbani* (C-481/13, EU:C:2014:2101, 24. punkts).

29 Spriedums, 2010. gada 17. jūnijs (C-31/09, EU:C:2010:351, 42.–52. punkts). Skat. arī ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] secinājumus lietā *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:119, 36.–90. punkts).

30 Spriedums, 2012. gada 19. decembris (C-364/11, EU:C:2012:826, 46.–65. punkts). Skat. arī ģenerālvokātes E. Šarpstones secinājumus lietā *Abed El Kareem El Kott* u.c. (C-364/11, EU:C:2012:569, 22.–24. punkts).

31 Uzsverams, ka, tā kā saskaņā ar Ženēvas konvencijas 38. pantā paredzēto šķirējklauzulu interpretēt šo konvenciju ir tiesīga Starptautiskā tiesa (ST), tajā nevar vērsties citādi, kā vien saistībā ar strīdu starp minētās konvencijas dalībvalstīm (skat. arī 1945. gada 26. jūnija Starptautiskās Tiesas statūtu 34. panta 1. punktu un 36. panta 2. punkta a) apakšpunktu (*Recueil des traités des Nations unies*, 1. sēj., XVI. lpp.)). ST vēl nav bijusi iespēja izteikties par Ženēvas konvencijas interpretācijas jautājumiem, kas ir radušies izskatāmajā lietā. Šādos apstākļos, lai ļautu Tiesai pilnībā izpildīt tās funkcijas, šķiet, ka ir būtiski atzīt Tiesas kompetenci pakārtoti interpretēt šo konvenciju tāda atvasināto tiesību akta, kas pieņemts kopējās patvēruma politikas jomā, interpretācijas un spēkā esamības kontroles procesa ietvaros attiecībā uz Savienības primārajām tiesībām.

72. No šā skatpunkta raugoties, iesniedzējtiesu uzdoto prejudiciālo jautājumu izvērtējumā nepieciešamā robežās ietverama šāda Ženēvas konvencijas interpretēšana³². Šī interpretēšana būtu veicama atbilstoši Vīnes Konvencijas par starptautiskajām līgumtiesībām 31. pantā norādītajiem principiem³³, godprātīgi ievērojot Ženēvas konvencijā lietoto jēdzienu parasto nozīmi to kontekstā un atbilstoši šīs konvencijas priekšmetam un mērķim. Šajā ziņā īpaša uzmanība ir pievēršama HCR interpretatīvajiem ziņojumiem. Kaut arī šie ziņojumi nav saistoši līgumslēdzējām valstīm, tie ir uzskatāmi par interpretācijas elementiem ar īpašu “autoritatīvu spēku”³⁴.

73. Šajā lietā turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ es uzskatu, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punktu ir iespējams interpretēt tādējādi, kas ļauj izdarīt secinājumu par to atbilstību Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam.

C. Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta interpretācija

1. Par atšķirību starp bēgļa statusa atsaukšanu vai atteikumu to piešķirt un kvalificēšanās par bēgli izbeigšanos vai izslēgšanu

74. Ar lietās C-77/17 un C-78/17 uzdotajiem pirmo un otro jautājumu un lietā C-391/16 uzdoto jautājumu *Conseil du contentieux des étrangers* un *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkts pārkāpj Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu³⁵ tādēļ, ka ar tiem ir ieviesti tādi izbeigšanas un izslēgšanas iemesli, kādi nav paredzēti Ženēvas konvencijas 1. panta C un F daļās – kuru saturs ir pārņemts šīs direktīvas 11. un 12. pantā. Kā tas izriet no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, šaubas, kas šīm tiesām ir radušās minētajā jautājumā, būtībā ir balstītas bažās, kuras par šo normu atbilstību Ženēvas konvencijai izteicis HCR³⁶.

75. Uz šiem jautājumiem es ierosinu atbildēt noliedzīgi, jo atšķirībā no gadījuma, kad tiek piemērots kāds no izbeigšanas vai izslēgšanas iemesliem, gadījumā, kad dalībvalsts piemēro Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktu, konkrētais indivīds tā rezultātā nepārstāj būt kvalificējams par bēgli. Šīs atšķirības būtība ir tajā, ka šādas kvalificēšanās saglabāšanās nozīmē, ka šim indivīdam ir ne vien tiesības uz HCR³⁷ un visu citu Ženēvas konvencijas dalībvalstu aizsardzību, ja viņš pamet šo dalībvalsti, bet arī, kamēr vien viņš turpina uzturēties minētajā dalībvalstī, baudīt tiesības, kuras šī konvencija garantē ikvienam bēglim neatkarīgi no viņa uzturēšanās likumības (pie kā es vēl atgriezīšos)³⁸.

32 Skat. it īpaši šo secinājumu 109.–113. punktu.

33 Noslēgta 1969. gada 23. maijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 1155. sēj., 331. lpp.). Kaut arī Vīnes Konvencija par starptautiskajām līgumtiesībām nav saistoša ne Savienībai, ne visām dalībvalstīm, vairākās Vīnes konvencijas normās ir atspoguļoti starptautisko paražu tiesību noteikumi, kas kā tādi ir saistoši Savienības iestādēm un ir Savienības tiesību sistēmas sastāvdaļa (spriedums, 2010. gada 25. februāris, *Brita* (C-386/08, EU:C:2010:91, 42. un 43. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra)). Skat. arī spriedumu, 2016. gada 24. novembris, *SECIL* (C-464/14, EU:C:2016:896, 94. punkts).

34 HCR pilnvaras tostarp ietver Ženēvas konvencijas normu izpildes uzraudzību (skat. HCR Biroja statūtus, kurus pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā Asambleja 1950. gada 14. decembrī, A/RES/428, 8. punkta a) apakšpunkts, kā arī Ženēvas konvencijas 35. pants). Starp citu, Direktīvas 2011/95 preambulas 22. apsvērumā ir paredzēts, ka, “nosakot bēgļa statusu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. pantu, apspriešanās ar [HCR] var sniegt dalībvalstīm noderīgas vadlīnijas”. Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes E. Šārpstones secinājumus lietā *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:119, 16. punkts un 20. zemsvītras piezīme).

35 *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) primāro tiesību normām, ar kurām kontekstā tā ir uzdevusi jautājumu par konkrēto tiesību normu spēkā esamību, ir pievienojusi arī LES 6. panta 3. punktu. Ņemot vērā šo papildinājumu, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šī tiesa vēlas noskaidrot, kādas dalībvalstīm kopīgas konstitucionālās tradīcijas izriet no Ženēvas konvencijas, kurai ir pievienojušās visas dalībvalstis. Tā kā prasība ievērot šo konvenciju ir paredzēta arī Hartas 18. pantā un LESD 78. panta 1. punktā, Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta spēkā esamības pārbaude attiecībā uz šīm primāro tiesību normām ietver arī to atbilstības pārbaudi attiecībā uz LES 6. panta 3. punktu.

36 Skat. šo secinājumu 33. un 47. punktu.

37 Skat. HCR biroja statūtus, kurus pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja 1950. gada 14. decembrī, A/RES/428, 6.B punkts.

38 Skat. šo secinājumu 112.–130. punktu.

76. Attiecībā uz Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punktu šāds secinājums izriet no šīs pašas tiesību normas formulējuma. Kā to norādījusi Vācijas valdība, apzīmējuma “*bēglim* piešķirtais statuss” (mans izcēlums) lietojums faktiski norāda, ka šīs normas piemērošana neietekmē ieinteresētās personas kvalificēšanu par bēgli. Turklāt, lai gan šā panta 5. punkta franču valodas versijā lietots termins “statut de réfugié”, vairākumā citu valodu versiju izmantots formulējums, kas atbilst apzīmējumam “*nepiešķirt bēglim statusu*”³⁹.

77. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gadījumā, ja Savienības tiesību akta teksts dažādu valodu versijās atšķiras, attiecīgā tiesību norma ir jāinterpretē atkarībā no tā tiesiskā regulējuma vispārējās sistēmas un mērķa, kurā šī tiesību norma ietilpst⁴⁰. Šajā lietā Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta sistēmiska un teleoloģiska interpretācija mani vedina uzskatīt, ka šo tiesību normu piemērošana nenozīmē bēgļa statusa izbeigšanos vai izslēgšanu.

78. Pirmkārt, no šīs direktīvas vispārējās sistēmas izriet, ka nosacījumi kvalificēšanai par bēgli, no vienas puses, un bēgļa statusa piešķiršana vai bēgļa statusa atņemšana, no otras puses, ir divi dažādi koncepti.

79. Kā tas uzsvērts Direktīvas 2011/95 preambulas 21. apsvērumā, bēgļa statuss rodas jau ar to vien, ka persona atbilst nosacījumiem, lai to uzskatītu par bēgli, neatkarīgi no tā, vai to jebkā atzinusi dalībvalsts. Šie nosacījumi ir šīs direktīvas III nodaļas “Kvalificēšana par bēgli” regulējuma priekšmets. Tie atbilst nosacījumiem, kas paredzēti Ženēvas konvencijas 1. pantā.

80. Šajā III nodaļā ir ietverts Direktīvas 2011/95 11. un 12. pants, kuri attiecas uz izbeigšanos un izslēgšanu un kuru saturs ir pārņemts no Ženēvas konvencijas 1. panta C un F daļas. Šajās normās ir norādīti gadījumi, kuros trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu un kuros attiecīgi viņš ir izslēdzams no starptautiskās aizsardzības piemērošanas jomas atbilstoši šai direktīvai un šai konvencijai⁴¹.

81. Šie gadījumi neaptver tādas situācijas kā pamatlietās, kad bēglis rada draudus patvēruma valsts sabiedrībai sakarā ar to, ka viņš šajā valstī ir izdarījis sevišķi smagu noziegumu saskaņā ar vispārējām tiesībām⁴². Proti, izslēgšanas pamati ir izveidoti nevis ar mērķi aizsargāt bēgļa valsts drošību vai sabiedrību pret aktuāliem draudiem, kurus varētu radīt bēglis, bet gan lai aizsargātu starptautiskās bēgļu aizsardzības sistēmas integritāti un novērstu to, ka šīs aizsardzības izmantošana ļautu noteiktu atsevišķu smagu noziegumu izdarītājiem izbēgt no kriminālsoda⁴³.

82. Šīs situācijas, savukārt, ietilpst izņēmuma no neizraidišanas principa, kā arī Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta piemērošanas jomā. Šīs tiesību normas ir iekļautas atsevišķā nodaļā, proti, šīs direktīvas IV nodaļā “Bēgļa statuss”.

39 Proti, vācu valodas versijā “*einem Flüchtling eine Rechtsstellung nicht zuzuerkennen*” un angļu valodas versijā “*not to grant status to a refugee*”. Skat. arī dāņu, grieķu, itāļu, latviešu, maltiešu, holandiešu, portugāļu, slovāku, slovēņu un zviedru valodas versijas.

40 Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 1. marts, *Alo un Osso* (C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Kā to liecina Direktīvas 2011/95 11. panta formulējums, persona, uz kuru attiecas tajā norādītie gadījumi, “zaudē bēgļa statusu”. Kaut gan šīs direktīvas 12. panta franču valodas versija, tāpat kā dažu citu valodu versijas, nav tik viennozīmīga, jo tiek norādīts uz izslēgšanu no “statut de réfugié”, angļu valodas versijā tiek lietots apzīmējums “*excluded from being a refugee*”. Citu valodu versijās, kā, piemēram, spāņu, portugāļu un zviedru valodas versijās, izmantoti līdzīgi formulējumi. Turklāt Direktīvas 2011/95 2. panta d) punkts kvalificēšanos par bēgli tieši sasaista ar kāda no šīs direktīvas 12. pantā norādītajiem izslēgšanas iemesliem neesamību.

42 Savukārt, ja ieinteresētā persona, pirms tā tikusi atzīta par bēgli, šādu noziegumu ir izdarījusi *arpus* patvēruma valsts, viņu no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, izslēdz saskaņā ar Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, kas atbilst Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas b) punktam. Šajā ziņā skat. arī Additional UNHCR Observations on Article 33(2) of the 1951 Convention in the Context of the Draft Qualification Directive, 2002. gada decembris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/437c6e874.html>, 6. punkts.

43 Skat. UNHCR, HCR recenzēti komentāri par [Direktīvu 2004/83], 2005. gada 28. janvāris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/44ca0d504.html>, 32. lpp., minēti šo secinājumu 33. punktā. Skat. arī spriedumu, 2010. gada 9. novembris, *B un D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 101. un 104. punkts).

83. Atšķirība starp kvalificēšanu par bēgli un bēgļa statusa piešķiršanu vēl jo vairāk izpaužas Direktīvas 2011/95 14. panta 1. un 3. punktā. Šajās tiesību normās ir paredzēts pienākums atsaukt piešķirto bēgļa statusu personām, kuras vairs nav kvalificējamās par bēgļiem, tostarp, ja pastāv kāds no Direktīvas 2011/95 11. pantā paredzētajiem izbeigšanās pamatiem vai arī ja tās ir izslēgtas vai būtu bijušas jāizslēdz saskaņā ar šīs Direktīvas 2011/95 12. pantu. Kvalificēšanas par bēgli izbeigšanās vai izslēgšana un tai sekojoša bēgļa statusa atcelšana nevar būt apvienotas vienā un tajā pašā konceptā.

84. Otrkārt, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta mērķa sasniegšana arī nozīmē, ka persona, kura atbilst nosacījumiem, lai to kvalificētu par bēgli, turpina būt šādi kvalificējama, ja vien šo kvalificējamību neietekmē šai personai savulaik piešķirtā statusa atcelšana vai atteikums tādu statusu piešķirt.

85. Proti, pamati kvalificēšanas par bēgli izbeigšanās vai izslēgšanas iemesliem ir izsmeļoši uzskaitīti Ženēvas konvencijas 1. panta C un F daļās⁴⁴, attiecībā uz kuru noteikumiem saskaņā ar šīs konvencijas 42. panta 1. punktu līgumslēdzējas valstis nav tiesīgas izdarīt atrunas. Līdz ar to izbeigšanās vai izslēgšanas papildu pamatu ieviešana Direktīvā 2011/95 būtu apdraudējusi šīs direktīvas mērķi nodrošināt minētās konvencijas pilnīgu piemērošanu.

86. Šajā ziņā ir simboliski, ka Direktīvas 2011/95 17. pants atļauj "izslēgt" trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku no to personu loka, kuras tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, to pašu pamatu dēļ, kas minēti šīs Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā. Tā kā alternatīvā aizsardzība neietilpst Ženēvas konvencijas piemērošanas jomā, Savienības likumdevējs faktiski bija tiesīgs brīvi noteikt tiesību saņēmēju loku saskaņā ar autonomiem kritērijiem. Tomēr attiecībā uz bēgļiem tas izvēlējās citu pieeju, lai nodrošinātu minētās direktīvas atbilstību šai konvencijai⁴⁵.

87. Lai gan iepriekš minētie apsvērumi liecina, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkts nav pielīdzināmi iemesliem kvalificēšanas par bēgli izbeigšanai vai izslēgšanai, tie pilnībā neatklāj šo tiesību normu apjomu un faktisko ietekmi. Šī problemātika būtībā ir lietās C-77/17 un C-78/17 uzdoto trešo līdz piekto jautājumu priekšmets.

2. Par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta piemērojamību un faktisko ietekmi

88. Ar trešo, ceturto un piekto jautājumu *Conseil du contentieux des étrangers* vaicā, vai gadījumā, ja lietās C-77/17 un C-78/17 uz pirmo jautājumu Tiesa sniegtu tādu atbildi, kādu esmu ieteicis sniegt iepriekš, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkts tātd būtu jāinterpretē tādējādi, ka tie ievieš tādus pamatus bēgļa statusa atcelšanai vai nepiešķiršanai, kas nav paredzēti Ženēvas konvencijā, un tādēļ ir spēkā neesoši (trešais un ceturtais jautājums), vai arī šīs tiesību normas būtu jāinterpretē citādi, kas ļautu nodrošināt to saderību ar Savienības primārajām tiesībām (piektais jautājums). Šos jautājumus ir nepieciešams izvērtēt arī tādēļ, lai pieņemtu nolēmumu par *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) uzdoto jautājumu.

44 Skat. UNHCR, *The Cessation Clauses: Guidelines on their Application*, 1999. gada aprīlis, pieejamas interneta vietnē <http://www.refworld.org/pdfid/3c06138c4.pdf>, 2. punkts; *UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadošie principi Nr. 5 – Izslēgšanas klauzulu piemērošana: [Ženēvas konvencijas] 1. panta F daļa*, 2003. gada 4. septembris, HCR/GIP/03/05, pieejamas interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/4110bc314.html>, 3. punkts, kā arī *UNHCR, Informatīvas piezīmes par Izslēgšanas klauzulu piemērošanu: [Ženēvas konvencijas] 1. panta F daļa*, 2003. gada 4. septembris, pieejamas interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/4110d7334.html>, 7. punkts.

45 *HCR* sagatavotā dokumentā (Additional UNHCR Observations on Article 33(2) of the 1951 Convention in the Context of the Draft Qualification Directive, 2002. gada decembris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/437c6e874.html>, 1. punkts) ir norādīts – ko norādījusi arī Francijas valdība –, ka sagatavošanas darbu ietvaros pirms Direktīvas 2004/83 pieņemšanas likumdevējs bija iecerējis šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā norādītos pamatus iekļaut to iemeslu vidū, kas pamato kvalificēšanas par bēgli izbeigšanos vai izslēgšanu. Tomēr šī pieeja netika saglabāta, visticamāk, ņemot vērā no Ženēvas konvencijas izrietošās prasības. Šajā ziņā skat. arī Hailbronner, K. un Thym, D., *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, 2. izdevums, C. H. Beck – Hart – Nomos, 2016, 1202. un 1203. lpp.

89. Lai atbildētu uz minētajiem jautājumiem, man vispirms šķiet nepieciešami izvērtēt, kāda nozīme ir piedēvējama Direktīvas 2011/95 14. panta attiecīgi 4. un 5. punktā lietotajiem apzīmējumiem “bēglim piešķirtais statuss” un “bēgļa statuss”⁴⁶. Ja “statuss”, kas var tikt atcelts vai atteikts saskaņā ar šīm tiesību normām, nav līdzvērtīgs kvalificēšanai par bēgli, kāda ir tā patiesā nozīme?

90. Direktīvas 2011/95 2. panta e) punktā, kas neatbilst nevienai Ženēvas konvencijas tiesību normai, “bēgļa statuss” ir definēts tā, ka “dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku par bēgli”. Skatot šos apzīmējumus kopā ar šīs direktīvas preambulas 21. apsvērumu, tie šķiet apzīmējam deklarātīva rakstura aktu, ar ko dalībvalsts patvēruma pieteikuma iesniedzēju atzīst par bēgli, ievērojot, ka šis akts tiek pieņemts tādas procedūras noslēgumā, kuras ietvaros tiek pārbaudīts, vai šis pieteikuma iesniedzējs izpilda nosacījumus, lai viņu varētu kvalificēt par bēgli⁴⁷.

91. Minētais akts principā nozīmē visu Direktīvas 2011/95 VII nodaļā (ievērojot tajā paredzētos ierobežojumus⁴⁸) paredzēto tiesību piešķiršanu. Proti, kā to tiesas sēdē uzsvēra Komisija, bēgļa statuss un šo tiesību piešķiršana vienmēr norisinās ārpus šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punkta piemērošanas konteksta. Saskaņā ar minētās direktīvas 20. panta 2. punktu dalībvalstīm ir pienākums piešķirt par tādām atzītajiem bēgļiem visas šīs tiesības, bet persona, kuras bēgļa statuss vēl nav atzīts, tās nebauda⁴⁹. Tāpat, ja kādai iepriekš par bēgli atzītai personai tiek piemērots kāds no Direktīvas 2011/95 11. un 12. pantā paredzētajiem izbeigšanās vai izslēgšanas iemesliem, tas saskaņā ar šīs direktīvas 14. panta 1. un 3. punktu vienlaikus nozīmē gan šīs atzīšanas spēka zaudēšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu, gan no tās izrietošo tiesību zaudēšanu.

92. Šī nesaraucamā saikne starp bēgļa statusa atzīšanu un šo tiesību piešķiršanu varētu izskaidrot to, kādēļ šīs direktīvas 2. panta e) punktā ietvertajā jēdziena “bēgļa statuss” definīcijā tiek norādīts vienīgi uz bēgļa statusa atzīšanu, nepieminot ar to saistīto tiesību secīgo piešķiršanu.

93. Savukārt ar Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktu bēgļa statuss un šo tiesību piešķiršana tiek nošķirtas. Personas, kurām tiek piemērotas šīs tiesību normas, lai gan tās saglabā bēgļa statusu, nebauda vai vairs nebauda tiesības, kas paredzētas šīs direktīvas VII nodaļā.

94. Tieši ņemot vērā šos apsvērumus, ir jāinterpretē apzīmējumi “bēglim piešķirtais statuss” un “bēgļa statuss”, kas lietoti attiecīgi Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā. Manuprāt, šajā kontekstā šiem jēdzieniem ir šaurāka nozīme nekā tā, kāda izriet no šīs direktīvas 2. panta e) punkta⁵⁰. Tie apzīmē vienīgi minētās direktīvas VII nodaļā izklāstīto tiesību piešķiršanu⁵¹, bet neietekmē attiecīgo personu atzīšanu par bēgļiem.

46 Par atšķirībām Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punktā dažādu valodu versijās skat. šo secinājumu 76. punktu.

47 Šai procedūrai ir jānorisinās saskaņā ar noteikumiem, kas paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (OV 2013, L 180, 60. lpp.).

48 Skat. Direktīvas 2011/95 23. panta 4. punktu, 24. panta 1. punktu un 25. panta 1. punktu.

49 Tomēr Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV 2013, L 180, 96. lpp.), dalībvalstīm uzliek pienākumu nodrošināt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem zināmu tiesību minimumu.

50 Šajā ziņā Direktīvas 2011/95 preambulas 32. apsvērumā ir norādīts – “kā minēts 14. pantā, “statuss” var ietvert arī bēgļa statusu”. Kaut arī no tā ir grūti izsecināt vienādu nozīmi, šis preambulas apsvēruma, manā ieskatā, liecina par to, ka šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā lietotajam vārdam “statuss” likumdevējs ir vēlējies piešķirt nozīmi, kas nedaudz atšķiras no tās, kāda tam ir minētās direktīvas 2. panta e) punktā.

51 Proti, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. vai 5. punkta piemērošana izraisa šīs direktīvas 24. panta 1. punktā paredzēto tiesību uz uzturēšanās atļauju zaudēšanu. Tādējādi par attiecīgajiem bēgļiem var tikt pieņemts atgriešanas lēmums, un attiecīgā gadījumā tie var tikt izraidīti uz trešo valsti, kurā tiem nepastāv risks tikt vajātiem vai ciest smagu kaitējumu Direktīvas 2011/95 15. panta izpratnē, proti, nāvessodu vai nogalināšanu, spīdzināšanu vai necilvēcīgu un pazemojošu apiešanos vai sodu, kā arī nopietnus un individuālus draudus civiliedzīvotāju dzīvībai vai personai sakarā ar plaši izplatītas vardarbības situāciju iekšēju vai starptautisku bruņotu konfliktu gadījumos (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 43. punkts)), ja šādai trešajai valstij tos tiešām ir iespējams uzņemt. Tādā gadījumā dalībvalstīm jāievēro Ženēvas konvencijas 32. pantā šajā ziņā paredzētās garantijas (skat. šo secinājumu 112. un nākamos punktus). Turklāt Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā minētie bēgļi zaudē pārējās šīs direktīvas VII nodaļā noteiktās tiesības. Viņu situācija šajā ziņā atšķiras no bēgļu situācijas, kuriem vienīgi tiek atņemta uzturēšanās atļauja saskaņā ar Direktīvas 2011/95 24. panta 1. punktu. Šie pēdējie turpina baudīt visas pārējās šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 95. punkts)), jo nopietni valsts drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumi, kas var attaisnot uzturēšanās atļaujas atņemšanu, var arī ierobežot priekšrocības, kas saistītas ar ģimenes vienotības saglabāšanu un ceļošanas dokumentu izsniegšanu (skat. Direktīvas 2011/95 23. panta 4. punktu un 25. panta 1. punktu).

95. Manuprāt, tikai ar šādu interpretāciju ir iespējams saglabāt šīs direktīvas iekšējo saskaņotību, kā arī tās tiesību normu lietderīgo iedarbību.

96. Pirmkārt, interpretācija, saskaņā ar kuru apzīmējums “bēgļa statuss” ietvertu bēgļa statusa atzīšanu, man šķiet nesaderīga ar Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkta tekstu un sistēmu. Šajā ziņā jānorāda, ka šī tiesību norma ir piemērojama bēgļiem, kuriem vēl nav piešķirts nekāds statuss. Ņemot to vērā, tas attiecas uz “bēgli”, kā tas definēts šīs direktīvas 2. panta d) punktā, nevis “pieteikuma iesniedzēju” minētās direktīvas 2. panta i) punkta izpratnē. Tādēļ Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts ir piemērojams arī personām, kuru bēgļa statusu ir pārbaudījusi un līdz ar to atzinusi patvēruma dalībvalsts.

97. No tā izriet, kā to ir uzsvērusas Beļģijas un Francijas valdības, ka šo tiesību normu nevar interpretēt tādējādi, ka tā dalībvalstīm ļauj atteikties izskatīt patvēruma pieteikumu, kas tām tiek iesniegts saskaņā ar Direktīvā 2013/32 paredzētajām procesuālajām garantijām, un attiecīgā gadījumā atteikties piešķirt pieteikuma iesniedzējam bēgļa statusu. Šajā ziņā piebildešu, ka šīs direktīvas 11. panta 1. punktā ir paredzēts, ka jebkuru lēmumu par patvēruma pieteikumu ieinteresētajai personai paziņo rakstveidā. Kā to tiesas sēdē norādīja Komisija, personai, kuras statuss ir ticis atcelts, ir jābūt iespējai pierādīt savu īpašo situāciju administratīvās pārbaudes gadījumā, kas nozīmē, ka jābūt izsniegtam dokumentam, kas apliecina bēgļa statusu⁵².

98. Otrkārt, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkts pēc definīcijas ir piemērojams bēgļiem, kuri par tādēm jau ir tikuši atzīti. Šīs tiesību normas piemērošana, kā es to iepriekš izskaidroju, neizraisa šīs kvalificējamības zaudēšanu. Šādos apstākļos interpretācija, saskaņā ar kuru “bēglim piešķirtais statuss” šīs tiesību normas izpratnē vienlaikus apzīmētu gan kvalificēšanās par bēgli atzīšanu, gan no šā statusa izrietošo tiesību piešķiršanu, būtu neloģiska. Proti, tāpat kā prasītājs pamatlietā C-77/17, es nesaskatu, kāda jēga būtu atcelt šo atzīšanu, neapšaubot tās priekšmetu, tas ir, attiecīgās personas kvalificēšanu par bēgli⁵³.

99. Līdzīgi HCR ir precizējis, ka to pamatu skaitā, ar kuriem lēmums par bēgļa statusa atzīšanu Ženēvas konvencijas izpratnē var tikt atzīts par spēkā neesošu, neietver pamatus, kas nozīmē aizsardzības pret izraidīšanu zaudēšanu saskaņā ar šīs konvencijas 33. panta 2. punktu – kuri atbilst Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā paredzētajiem bēgļa statusa atcelšanas un nepiešķiršanas pamatiem⁵⁴.

100. Treškārt, uzsvēršu, ka bēgli, attiecībā uz kuriem dalībvalsts piemēro šīs direktīvas 14. panta 4. vai 5. punktu, sakarā ar savu kvalificējamību par bēgli saglabā Ženēvas konvencijā paredzētās tiesības, uz kurām ir norādīts šā panta 6. punktā. Tomēr priekšnoteikums šo tiesību atzīšanai no dalībvalsts puses, lai šīs tiesības varētu īstenot, ir kvalificējamība par bēgli, bez kuras ieinteresētajai personai nebūtu šo tiesību. Citiem vārdiem, ja, kvalificējot par bēgli, netiek piešķirtas visas Direktīvas 2011/95 VII nodaļā paredzētās tiesības, jebkura ar šo kvalificējamību par bēgli saistīto tiesību piešķiršana nozīmē, ka šāda kvalificējamība jāatzīst.

52 Šajā ziņā skat. UNHCR, Pièces d'identité pour les réfugiés, EC/SCP/33, 1984. gada 20. jūlijs, pieejams interneta vietnē: <http://www.unhcr.org/fr/excom/scip/4b30a5862c/pièces-d'identité-refugiés.html>. Saskaņā ar HCR norādīto “bēglim, lai viņš varētu baudīt attieksmi, kas atbilst starptautiski atzītām normām, ir jābūt iespējai liecināt valsts iestādēm ne vien par savu personību, bet arī par savu bēgļa stāvokli”.

53 Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punktā paredzētā situācija šajā ziņā atšķiras no šā panta 3. punktā aptvertās situācijas, kāda pastāvēja vienā no divām lietām, kurās tika taisīts 2010. gada 9. novembra spriedums lietā *B un D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 60. punkts). Proti, šī pēdējā tiesību norma ir piemērojama personām, kurām nekad nebūtu bijis jāatzīst bēgļa statuss, tāpēc dalībvalstīm ir jāatceļ gan šā statusa atzīšana, gan no tā izrietošo tiesību piešķiršana.

54 UNHCR, Note sur l'annulation du statut de réfugié, 2004. gada 22. novembris, pieejama interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/4551f8714.html>, 2. punkts.

101. Turklāt manis piedāvātā interpretācija, kas, starp citu, ir tā, kuru vairākkārt atbalstījis pats *HCR*, ļauj kļedēt viņa norādītās bažas. Saskaņā ar *HCR* norādīto, lai izvairītos no tā, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā paredzētās iespējas dalībvalstīs tiek interpretētas tā, lai ieviestu jaunus izbeigšanās un izslēgšanas iemeslus, pārkāpjot Ženēvas konvenciju, “formulējums “bēglim piešķirtais statuss” tātad drīzāk ir jāsaprot kā norāde uz valsts piešķirto patvērumu (“statusu”), nevis uz bēgļa statusu[, kas šajā kontekstā apzīmē kvalificējamību] šīs konvencijas 1. panta A daļas izpratnē [..]”⁵⁵.

102. Līdz ar to es uzskatu, ka jēdziens “bēglim piešķirtais statuss” un “bēgļa statuss” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkta izpratnē apzīmē vienīgi šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības⁵⁶, neskarot tiesības, kas attiecīgajiem bēgļiem jāpiešķir saskaņā ar Ženēvas konvenciju⁵⁷.

103. Tagad es pievērsīšos jautājumam par šādi interpretēto un ar šā panta 6. punktu – kuru, lai atbildētu uz šo jautājumu, būs jāinterpretē vispirms – kopsakarā aplūkojamo šo tiesību normu spēkā esamību attiecībā uz Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu.

D. Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkta interpretācija un šīs direktīvas 14. panta 4.–6. punkta spēkā esamības pārbaude

104. Kā to norāda Beļģijas valdība un Parlaments, Direktīva 2011/95 ir Savienības tiesību sistēmai piederīgs autonom instruments, un tas nav paredzēts, lai formāli transponētu Ženēvas konvenciju. No šā skatpunkta šīs direktīvas VII nodaļā, vienlaikus precizējot, ka šajā nodaļā ietvertās tiesību normas neskar šajā konvencijā nostiprinātās tiesības⁵⁸, ir paredzēts tiesību kopums, no kurām dažas minētā konvencija negarantē, kamēr citas atbilst tām, kas paredzētas šajā pašā konvencijā.

105. Tādējādi, no vienas puses, kā to norādījusi Apvienotās Karalistes valdība, dažas Direktīvas 2011/95 VII nodaļas tiesību normas liek dalībvalstīm piešķirt bēgļiem tādas tiesības, kurām nav līdzvērtīgu tiesību Ženēvas konvencijā, piemēram, tiesības uz uzturēšanās atļauju, tiesības uz kvalifikācijas atzīšanu, tiesības uz veselības aprūpi, kā arī tiesības uz piekļuvi integrācijas iespējām⁵⁹.

106. Manuprāt nav šaubu, ka, ciktāl Direktīvas 2011/95 VII nodaļas tiesību normās tiek garantētas no Ženēvas konvencijas nošķirtas un patstāvīgas tiesības, Savienības likumdevējs, nepārkāpjot atbilstības prasības šai konvencijai, ir bijis tiesīgs citās patstāvīgās tiesību normās paredzēt apstākļus, kādos bēglim šīs tiesības var tikt liegtas.

55 UNHCR, *HCR* recenzēti komentāri par [Direktīvu 2004/83], 2005. gada 28. janvāris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/44ca0d504.html>, 32. lpp., minēti šo secinājumu 33. punktā. Skat. arī UNHCR comments on the European Commission's proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted (COM(2009) 551, 2009. gada 21. oktobris), pieejami interneta vietnē <http://www.unhcr.org/protection/operations/4c5037f99/unhcr-comments-european-commissions-proposal-directive-european-parliament.html>, 14. lpp., kā arī UNHCR, *Asylum in the European Union. A Study of the Implementation of the Qualification Directive*, 2007. gada novembris, pieejams interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/473050632.html>, 94. lpp.

56 Čehijas Republikas Likums par patvērumu, kādu to lietā C-391/16 aprakstījusi iesniedzējtiesa (skat. šo secinājumu 26. punktu), šķiet atspoguļojam šo interpretāciju.

57 Skat. šo secinājumu 112.–130. punktu.

58 Skat. Direktīvas 2011/95 20. panta 1. punktu.

59 Skat. Direktīvas 2011/95 24., 28., 30. un 34. pantu.

107. No otras puses, šīs direktīvas VII nodaļā ir ietvertas tiesības, kas ir nostiprinātas arī Ženēvas konvencijā. It īpaši runa ir par tiesībām saņemt ceļošanas dokumentus⁶⁰, pārvietošanās brīvību⁶¹, kā arī piekļuvi darbam⁶², mājoklim⁶³ un sociālai palīdzībai⁶⁴.

108. Manā ieskatā, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punkts nav pretrunā arī Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam, jo tajos tiek pieļauts, ka iepriekšējā punktā izklāstītās tiesības bēglim var tikt liegtas, ja viņš rada draudus dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai, kamēr Ženēvas konvencijā šāda iespēja tieši nav paredzēta.

109. Šajā ziņā jāuzsver, ka saskaņā ar Ženēvas konvenciju šīs tiesības ir jāgarantē tikai tiem bēgļiem, kuri *likumīgi dzīvo* līgumslēdzējas valsts teritorijā – atšķirībā no citām šajā konvencijā paredzētajām tiesībām, kas ir jāpiešķir ikvienam bēglim, kurš *atrodas* šajā teritorijā⁶⁵. Minētajā konvencijā nav definēts likumīgas dzīvesvietas jēdziens. Interpretācijas piezīmēs HCR ir secinājis, ka šajā jēdzienā ietvertais likumīguma kritērijs parasti norāda uz to līgumslēdzēju valstu valsts tiesību normu ievērošanu, kas attiecas uz ieceļošanu un uzturēšanos, jo Ženēvas konvencija šos nosacījumus neregulē⁶⁶.

110. Šajā lietā, ja dalībvalsts piemēro Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktu, tas attiecīgajam bēglim tostarp izraisa uzturēšanās atļaujas aizliegumu, uz kuru parastā gadījumā viņam ir tiesības saskaņā ar šīs direktīvas 24. panta 1. punktu. Manuprāt, šī dalībvalsts var, nepārkāpjot savas saistības saskaņā ar Ženēvas konvenciju, uzskatīt, ka šis bēglis dzīvo nelikumīgi vai vairs nedzīvo likumīgi tās teritorijā šīs konvencijas izpratnē, un tādējādi liegt viņam tās minētajā konvencijā paredzētās tiesības, kuru izmantošana ir atkarīga no uzturēšanās likumīguma⁶⁷.

111. Kā to uzsvērušas Tiesai savus apsvērumus iesniegušās valdības un iestādes, šāda pieeja atbilst Ženēvas konvencijas sistēmai un mērķiem. Proti, šīs konvencijas 32. un 33. pantā ar noteiktiem nosacījumiem ir atļauts izraidīt un nosūtīt atpakaļ bēgli, kurš apdraud patvēruma valsts drošību vai sabiedrību. Lai gan Ženēvas konvencijas autori, pieļaujot tik drastiskus pasākumus, tādējādi ir vēlējušies ņemt vērā līgumslēdzēju valstu intereses aizsargāt sabiedrisko kārtību un drošību, šo konvenciju nevar interpretēt tādējādi, ka tā pati par sevi liedz šīm valstīm secināt, ka tāds bēglis likumīgi nedzīvo vai vairs likumīgi nedzīvo to teritorijā un līdz ar to nebauda vai vairs nebauda tiesības, kuras minētajā konvencijā paredzētas bēgļiem, kuri tajā uzturas likumīgi.

112. Tomēr pēc tam, kad dalībvalstis ir izmantojušas Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā paredzētās iespējas, tām saglabājas pienākums attiecīgajiem bēgļiem nodrošināt tiesības, kuras saskaņā ar Ženēvas konvenciju bauda ikviens bēglis neatkarīgi no savas uzturēšanās likumības. Šīs tiesības attiecas uz nediskrimināciju (3. pants), reliģijas brīvību (4. pants), kustamā un nekustamā īpašuma aizsardzību (13. pants), piekļuvi tiesām (16. pants), normēšanu (20. pants), pieeju valsts nodrošinātajai

60 Skat. direktīvas 2011/95 25. pantu un Ženēvas konvencijas 28. pantu.

61 Skat. direktīvas 2011/95 33. pantu un Ženēvas konvencijas 26. pantu.

62 Skat. Direktīvas 2011/95 26. pantu un Ženēvas konvencijas 17.–19. pantu, kā arī 24. pantu.

63 Skat. Direktīvas 2011/95 32. pantu un Ženēvas konvencijas 21. pantu.

64 Skat. Direktīvas 2011/95 29. pantu un Ženēvas konvencijas 23. pantu. Šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības, kas pārklājas ar šajā konvencijā paredzētajām tiesībām, papildus ietver tiesības uz aizsardzību pret izraidīšanu (minētās direktīvas 21. pants un Ženēvas konvencijas 33. pants). Tomēr saskaņā ar šīs pašas direktīvas 14. panta 6. punktu šā panta 4. vai 5. punkta piemērošana neizraisa šo tiesību zaudēšanu.

65 Skat. šo secinājumu 112. punktu.

66 UNHCR, "Lawfully Staying" – A Note on Interpretation, 1988. gada 3. maijs, pieejama interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/42ad93304.html>. Tomēr šo piezīmju 16.–22. punktā HCR ir apgalvojis, ka uzturēšanās, kas nav legalizēta saskaņā ar valsts tiesību aktiem, atkarībā no apstākļiem tomēr var tikt uzskatīta par "likumīgu" Ženēvas konvencijas izpratnē. Skat. arī Additional UNHCR Observations on Article 33(2) of the 1951 Convention in the Context of the Draft Qualification Directive, 2002. gada decembris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/437c6e874.html>, 1. zemsvītras piezīme.

67 Tomēr jāatgādina, ka *atbilstoši Savienības tiesībām* dalībvalstij, kura saskaņā ar Direktīvas 2011/95 24. panta 1. punktu atņem bēglim viņa vienīgo uzturēšanās atļauju, saglabājas pienākums viņam piešķirt visas pārējās tiesības, kas paredzētas šīs direktīvas VII nodaļā (skat. šo secinājumu 51. zemsvītras piezīmi).

izglītībai (22. pants), administratīvo palīdzību (25. pants), personu apliecinošu dokumentu izsniegšanu (27. pants), nediskrimināciju nodokļu jautājumos (29. pants), krimināltiesisku nesodīšanu par nelikumīgu ieceļošanu vai uzturēšanos (31. pants), kā arī aizsardzību pret izraidīšanu (32. pants) un nosūtīšanu atpakaļ (33. pants)⁶⁸.

113. No šā skatpunkta raugoties, *HCR* ir atzīmējis, ka tad, kad dalībvalstis īsteno šīs iespējas, tām “tomēr ir pienākums piešķirt [Ženēvas konvencijas] tiesības, kurā netiek prasīta likumīga uzturēšanās un kurā nav paredzēti nekādi izņēmumi, kamēr bēglis paliek konkrētās dalībvalsts jurisdikcijā”⁶⁹. Šo nostāju *HCR* vēl nesēn ir būtībā atkārtojis savos komentāros par regulas projektu, ar ko paredzēts aizstāt Direktīvu 2011/95⁷⁰.

114. Tieši ņemot vērā šos apsvērumus, ir jāaplūko Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkts. Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka bēgļi, kuriem saskaņā ar šā panta 4. vai 5. punktu ir atsaukts vai nav piešķirts bēgļa statuss, kamēr tie atrodas kādas dalībvalsts teritorijā, bauda “tiesības, kas uzskaitītas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības”.

115. Prasītāji trijās pamatlietās ir apšaubījuši šīs direktīvas 14. panta 6. punkta spēkā esamību, pamatojoties uz to, ka šajā tiesību normā ietvertajā tiesību uzskaitījumā nav iekļautas Ženēvas konvencijas 13., 20., 25., 27. un 29. pantā minētās tiesības.

116. Saskaņā ar principiem, kas atgādināti šo secinājumu 66. un 67. punktā, ir jāpārbauda, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktu ir iespējams interpretēt saskaņā ar Ženēvas konvenciju tādējādi, lai šī tiesību norma saglabātu savu spēkā esamību attiecībā uz primārajām tiesībām un lai nodrošinātu, ka tiek īstenots šīs direktīvas mērķis pilnībā piemērot šo konvenciju.

117. Šie principi nozīmētu, ka šī tiesību norma interpretējama tādējādi, ka tā neskar no Ženēvas konvencijas izrietošo dalībvalstu pienākumu garantēt visu to tiesību baudīšanu, kuras saskaņā ar šo konvenciju ir jābauda ikvienam bēglim, kurš atrodas dalībvalsts teritorijā neatkarīgi no viņa uzturēšanās likumīguma.

118. Tādas atbilstīgas interpretācijas atslēga, manā ieskatā, ir Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā lietotajā apzīmējumā “vai līdzīgas tiesības”.

119. Šā apzīmējuma apjoms un nozīme nav precizēti ne šajā direktīvā, ne tās vai Direktīvas 2004/83 sagatavošanas darbos. Šajos sagatavošanas darbos arī nav skaidroti iemesli, kādēļ likumdevējs ir atturējies Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā ietvertajā uzskaitījumā iekļaut visas atbilstošās tiesības no Ženēvas konvencijas.

⁶⁸ Es uzskatu, ka ir vērts piebilst, ka gadījumā, kad attiecībā uz bēgļi, kurš Direktīvas 2011/95 14. panta 4. vai 5. punkta piemērošanas dēļ atrodas nelikumīgas uzturēšanās situācijā, tiek pieņemts atgriešanas lēmums, ko nevar izpildīt neizraidīšanas principa dēļ vai sakarā ar dalībvalstu pienākumiem atbilstoši Hartai, ECPAK un starptautiskajām tiesībām, viņa situācija ietilpst arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūram dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.), 14. panta piemērošanas jomā. Šajā tiesību normā ir paredzēts, ka laikposmā, uz kādu izraidīšana ir atlikta, dalībvalstis pēc iespējas gādā par to, lai ieinteresētajām personām garantētu tostarp ģimenes vienotības uzturēšanu, kā arī neatliekamo medicīnisko palīdzību un slimību primāro ārstēšanu.

⁶⁹ UNHCR, *HCR* recenzēti komentāri par [Direktīvu 2004/83], 2005. gada 28. janvāris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/44ca0d504.html>, 32. lpp., minēti šo secinājumu 33. zemsvītras piezīmē.

⁷⁰ Skat. UNHCR Comments on the European Commission Proposal for a Qualification Regulation – COM(2016) 466, 2018. gada februāris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/5a7835f24.html>, 23. lpp. Tajos *HCR* ieteica, ka to bēgļu situācija, kuri apdraud sabiedrisko kārtību vai drošību, tiek izskatīta noteikumā, kas atbilst Direktīvas 2011/95 21. panta 2. punktam, un ka šis noteikums tiek papildināts ar šādu tekstu: “Persons to whom points (a) and (b) [apply] shall be entitled to rights set out in or similar to those set out in Articles 3, 4, 13, 16, 20, 22, 25, 27, 29, 31 and 32 of the Geneva Convention in so far as they are present in the Member State”.

120. Šajos apstākļos šīs tiesību normas formulējuma izvērtējums regulējuma, kurā tā ietilpst, konteksta un mērķa gaismā, kā tas tiek prasīts judikatūrā⁷¹, man liek secināt, ka tā ir jāinterpretē tādējādi, ka apzīmējums “vai līdzīgas tiesības” apzīmē Ženēvas konvencijā paredzētās tiesības, kuru baudīšanu bēgļiem, attiecībā uz kuriem ir ticis piemērots Direktīvas 2011/95 14. panta 4. vai 5. punkts, dalībvalstīm ir jānodrošina nevis alternatīvi, bet papildus šajā 6. pantā tieši uzskaitītajām tiesībām.

121. Kas attiecas uz Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkta *formulējumu*, atgādināšu, kā Tiesa jau ir atzinusi citos kontekstos, ka no valodas viedokļa saiklim “vai” var piemist gan alternatīva, gan kumulatīva nozīme. Līdz ar to tas ir jāskata tā lietojuma kontekstā, ņemot vērā konkrētā tiesību akta mērķus⁷².

122. Šajā lietā Direktīvas 2011/95 *konteksts* un *mērķis*, manuprāt, prasa piešķirt šim saiklim kumulatīvu nozīmi. Proti, kā jau secināts iepriekš, Savienības likumdevējs, pieņemot šo direktīvu, vēlējās nodrošināt Ženēvas konvencijas pilnīgu piemērošanu dalībvalstīs. Tātad šo pēdējo noteikti nav vadījis nolūks liegt Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā minētajiem bēgļiem tiesības, kas dalībvalstīm tiem ir jāpiešķir saskaņā ar šo konvenciju. Šis mērķis vēlreiz ir ticis apstiprināts Parlamenta, Padomes un Komisijas Tiesai iesniegtajos apsvērumos⁷³.

123. Alternatīvas nozīmes piešķiršana saiklim “vai” Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā būtu nesavienojama ar tādu mērķi, jo tas nozīmētu, ka dalībvalstis pēc saviem ieskatiem varētu piešķirt attiecīgajiem bēgļiem vai nu tiesības, kas noteiktas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai arī citas līdzīga apjoma tiesības. Šāds iznākums būtu acīmredzamā pretrunā ar šo konvenciju, kas prasa, lai tiktu garantētas tajā noteiktās tiesības, jo ar tām “līdzīgu” tiesību piešķiršanu nevar būt pietiekami.

124. Ņemot vērā ar Direktīvu 2011/95 sasniedzamo mērķi panākt pilnīgu Ženēvas konvencijas piemērošanu, vārdi “vai līdzīgas tiesības”, manuprāt, drīzāk norāda uz papildu tiesībām tām, kas ir tieši norādītas šīs direktīvas 14. panta 6. punktā, kuras šī konvencija paredz piešķirt ikvienam bēglim, kurš atrodas kādas līgumslēdzējas valsts teritorijā.

125. Šo interpretāciju pastiprina apstākļi, ka neviena no Tiesai apsvērumus iesniegušajām valdībām, izņemot Apvienotās Karalistes valdību, nav norādījušas uz nepieciešamību liegt šīm personām kādas no šīm tiesībām. Gluži pretēji, tiesas sēdē Beļģijas un Čehijas Republikas valdības apgalvoja, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkta mērķis faktiski ir neizsmēlošā veidā atgādināt dalībvalstīm to starptautiskās saistības.

71 Skat. it īpaši spriedumu, 2009. gada 29. janvāris, *Petrosian* (C-19/08, EU:C:2009:41, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

72 2005. gada 12. jūlija spriedumā Komisija/Francija (C-304/02, EU:C:2005:444, 83. punkts) LESD 260. panta 2. pantā, kurā ir paredzētas Tiesas tiesības uzlikt “sodanaudu [naudas sodu] vai kavējuma naudu” gadījumā, ja dalībvalsts nepilda spriedumu par pienākumu neizpildi, ietvertajam saiklim “vai” Tiesa ir piedēvējusi kumulatīvu nozīmi. Skat. arī spriedumu, 2005. gada 10. marts, *Tempelman* un *van Schaijk* (C-96/03 un C-97/03, EU:C:2005:145, 43. punkts) un šajā nozīmē ģenerālvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumus lietā *Georgakis* (C-391/04, EU:C:2006:669, 62. punkts).

73 Tomēr tiesas sēdē Parlaments un Komisija apgalvoja, ka atsaucies uz Ženēvas konvencijas 13. un 27. pantu Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā esot izskaidrojamas ar vēlmi pret šā panta 4. un 5. punktā minētajiem bēgļiem izturēties mazāk labvēlīgi nekā pret bēgļiem, kuri, neesot šo tiesību normu piemērošanas jomā, dalībvalstī nedzīvo (vai vēl nedzīvo) likumīgi. Es apšaubu tādas interpretācijas atbilstību Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam, jo Ženēvas konvencijā ir paredzēts, ka konkrētās tiesības bez jebkādiem ierobežojumiem bauda “ikviens bēglis”, kā to arī atzinis *HCR* savos viedokļos, kas aprakstīti šo secinājumu 113. punktā.

126. Šajā ziņā it īpaši jāuzsver, ka Ženēvas konvencijas 27. pantā norādītās tiesības uz personu apliecinoša dokumenta izsniegšanu turklāt ir priekšnoteikums, lai varētu īstenot šajā konvencijā paredzētās tiesības, kuras ir tieši uzskaitītas Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā⁷⁴. Tāda īstenošana tiktu kavēta, ja attiecīgajam bēglim netiek izsniegts personu apliecinošs dokuments, kas turklāt varētu apliecināt viņa bēgļa statusu⁷⁵.

127. To, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā paredzētais saraksts nav pabeigts, tajā ietverot arī Ženēvas konvencijas 13., 20., 25., 27. un 29. pantu, manuprāt, iespējams izskaidrot arī ar to, kā to uzsvērušas Beļģijas un Nīderlandes valdības, kā arī Parlaments un Padome, ka attiecībā uz šiem pantiem var izdarīt atrunas saskaņā ar šīs konvencijas 42. panta 1. punktu. Proti, šī tiesību norma atļauj līgumslēdzējam valstīm Ženēvas konvencijas parakstīšanas, ratificēšanas vai pievienošanās tai brīdī formulēt atrunas attiecībā uz visām šīs konvencijas normām, “izņemot [tās] 1., 3., 4., 16. panta 1. punktu, 33. un 36.–46. pantu ieskaitot”.

128. Tādējādi Savienības likumdevējs esot vēlējis atgādināt dalībvalstīm par to atbilstošajām saistībām Ženēvas konvencijā, attiecībā uz kurām nav pieļaujamas nekādas atrunas – proti, 3., 4., 16. un 33. pantu⁷⁶ –, vienlaikus paredzot tām arī pienākumu piešķirt attiecīgajiem bēgļiem tiesības, kas norādītas šīs konvencijas 22. un 31. pantā, ņemot vērā to, cik īpaša nozīme Savienības tiesību sistēmā tiek piešķirta šīm tiesībām⁷⁷. Savukārt minētās konvencijas 13., 20., 25., 27. un 29. pants neesot skaidri norādīti tādēļ, ka attiecībā uz tiem dalībvalstis var izdarīt atrunas⁷⁸, ņemot vērā, ka Direktīva 2011/95 neietekmē dalībvalstu pienākumu nodrošināt šajos pantos paredzētās tiesības, ja tās nav veikušas šādas atrunas.

129. Šis izskaidrojums ir jāuztver, ņemot vērā šīs direktīvas 14. panta 6. punktā paredzētā aizsardzības līmeņa minimālo raksturu. Tā kā šā panta 4. un 5. punktā ir paredzētas vienkārši iespējas, dalībvalstīm katrā ziņā joprojām ir atļauts piešķirt bēgļiem, attiecībā uz kuriem tās izmanto šīs iespējas, tiesības, kas pārsniedz minētā panta 6. punktā paredzēto zemāko līmeni. Vispārīgāk Direktīvas 2011/95 3. pants, skatot to kopsakarā ar tās preambulas 12. apsvērumu, atļauj dalībvalstīm paredzēt labvēlīgākus noteikumus, tostarp attiecībā uz starptautiskās aizsardzības saturu, ja vien tie ir saderīgi ar šo direktīvu.

74 Līdz ar to, manuprāt, tiesības uz personu apliecinoša dokumenta izsniegšanu izriet jau no citām Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punktā norādītajām tiesībām, ciktāl tas ir nepieciešams, lai efektīvi īstenotu šīs tiesības. Ar līdzīgu pamatojumu 2014. gada 18. decembra spriedumā *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 59. un 60. punkts) Tiesa nosprida, ka dalībvalstij saskaņā ar Direktīvas 2008/115 14. panta 1. punkta b) apakšpunktu ir pienākums iespēju robežās apmierināt trešās valsts piederīgā pamatvajadzības, kuram šai dalībvalstij ir jānodrošina neatliekamā medicīniskā palīdzība un slimību primārā ārstēšana. Proti, lai gan šajā direktīvā šāds pienākums tieši nav paredzēts, tad, ja šīs vajadzības netiktu apmierinātas, minētās direktīvas 14. panta 1. punkta b) apakšpunktam nebūtu faktiskas ietekmes.

75 Skat. UNHCR, *Pièces d'identité pour les réfugiés*, EC/SCP/33, 1984. gada 20. jūlijs, pieejams interneta vietnē <http://www.unhcr.org/fr/excom/scip/4b30a5862c/pièces-didentite-refugies.html>, 2. lpp., un *HCR* recenzētos komentārus par [Direktīvu 2004/83], 2005. gada 28. janvāris, pieejami interneta vietnē <http://www.refworld.org/docid/44ca0d504.html>, 43. lpp. Šajā ziņā skat. šo secinājumu 97. punktu.

76 Ženēvas konvencijas 1. pantā ir definēts jēdziens “bēglis”. Šīs konvencijas 36.–46. pants savukārt ir izpildes un pārejas noteikumu normas. Šie panti tāpat neattiecas uz bēgļu tiesību saturu.

77 Ženēvas konvencijas 22. panta 1. punktā paredzēto tiesību uz pieeju valsts nodrošinātajai izglītībai, ciktāl ir runa par pamatzglītību, īpašā nozīme izriet no Direktīvas 2013/33 14. panta. Šī tiesību norma uzliek dalībvalstīm pienākumu sniegt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju nepilngadīgajiem bērniem un nepilngadīgajiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem piekļuvi – vismaz valsts – izglītības sistēmai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi ir paredzēti to valstspiederīgajiem (skat. arī Direktīvas 2008/115 14. panta 1. punkta c) apakšpunktu). Direktīvas 2013/33 8. pants, saskaņā ar kuru “dalībvalstis personu neaiztur tikai tā iemesla dēļ, ka tā ir [starptautiskās aizsardzības] pieteikuma iesniedzējs”, liecina par būtisko vietu, ko ieņem Ženēvas konvencijas 31. pantā norādītais aizliegums piemērot kriminālsodus bēgļiem tikai viņu nelikumīgās ieceļošanas vai uzturēšanās dēļ, uz kuru ir īpaši norādīts šīs direktīvas preambulas 15. apsvērumā (skat. arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts piederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.), preambulas 20. apsvērumu un 28. panta 1. punktu).

78 Vairākas dalībvalstis, proti, Igaunijas Republika, Īrija, Austrijas Republika, Zviedrijas Karaliste, kā arī Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, ir veikušas konkrētas atrunas pie Ženēvas konvencijas 25. panta. Īrija un Francijas Republika ir izdarījušas atrunas attiecībā uz šīs konvencijas 29. pantu. Skat. *Collection des Traités des Nations unies*, pieejams interneta vietnē https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_fr.

130. Ņemot vērā šos apsvērumus, es uzskatu, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm, kuras izmanto iespējas, kas paredzētas šā panta 4. vai 5. punktā, papildus Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā noteiktajām tiesībām ir pienākums piešķirt attiecīgajam bēglim pārējās šajā konvencijā garantētās tiesības ikvienam bēglim, kurš atrodas līgumslēdzējas valsts teritorijā, proti, tiesības, kas paredzētas minētās konvencijas 13., 20., 25., 27. un 29. pantā, ar noteikumu, ka attiecībā uz šiem pantiem minētā dalībvalsts nav izdarījusi atrunas saskaņā ar šīs paša konvencijas 42. panta 1. punktu.

131. Līdz ar to es uzskatu, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkts, aplūkoti kopsakarā un interpretējot tos šajos secinājumos ieteiktajā veidā, nav pretrunā Hartas 18. pantam un LESD 78. panta 1. punktam.

E. Noslēguma piezīmes

132. Pilnības labad precizēšu, ka iepriekš minētais secinājums attiecas tikai uz Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta spēkā esamību, ciktāl šis pants paredz iespēju dalībvalstīm liegt konkrētiem bēgļiem baudīt šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības, attiecībā uz Hartas 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu. Proti, izskatāmo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvaros Tiesa tiek aicināta lemt vienīgi par šīs iespējas *in abstracto* spēkā esamību attiecībā uz šīm tiesību normām, uz kurām līdz ar to attiecas Tiesai iesniegtie apsvērumi.

133. Šis secinājums neietekmē vērtējumu, ko veic dalībvalsts par minētās direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā paredzēto iespēju istenošanas saderību ar konkrētām Hartā garantētajām pamattiesībām katrā atsevišķā gadījumā.

134. Šajā ziņā man prātā nāk trīs piemēri. Pirmkārt, ja pēc šo iespēju izmantošanas dalībvalsts liedz bēglim piekļuvi noteiktai medicīniskajai aprūpei, tāds aizliegums varētu būt pretrunā Hartas 35. pantam (kas attiecas uz tiesībām uz veselību) vai, ja tas apdraudētu šā bēgļa dzīvību vai pakļautu viņu necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei, Hartas 2. panta 1. punktam (kas attiecas uz tiesībām uz dzīvību) vai ar 4. pantu⁷⁹. Otrkārt, gadījumā, ja dalībvalsts nolemj izraidīt attiecīgo bēgli uz drošu trešo valsti, kurai ir iespējams viņu uzņemt savā teritorijā⁸⁰, šai dalībvalstij būtu jāpārbauda tāda pasākuma saderība ar tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas Hartas 7. pantā⁸¹. Treškārt, lai gan Hartas 15. pantā paredzētā brīvība izvēlēties profesiju un tiesības strādāt ir tikai tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, “kuriem ir atļauja strādāt dalībvalstu teritorijā”, jo īpaši nevar izslēgt, ka neļaušana bēglim pievienoties darba tirgum pēc viņa iznākšanas no ieslodzījuma, pat ja viņu nevar

⁷⁹ Par ECPAK 2. panta 1. punkta un 3. panta (kuriem attiecīgi atbilst Hartas 2. panta 1. punkts un 4. pants) apjomu skat. ECT spriedumu, 2012. gada 10. aprīlis, *Panaïtescu* pret Rumāniju (CE:ECHR:2012:0410JUD003090906, 27.–30. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra). Atgādināšu, ka no Hartas 52. panta 3. punkta izriet, ka, ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kas atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, to nozīme un apjoms ir tāds pats kā šajā konvencijā noteiktajām tiesībām, bet tas neliedz Savienības tiesībās piešķirt plašāku aizsardzību. Attiecīgajā gadījumā aizliegums piekļūt zināma veida medicīniskajai aprūpei varētu būt pretrunā arī ar Direktīvas 2008/115 14. panta 1. punkta b) apakšpunktu (skat. šo secinājumu 68. zemsvītras piezīmi).

⁸⁰ Skat. šo secinājumu 51. zemsvītras piezīmi.

⁸¹ Saskaņā ar ECT judikatūru ECPAK negarantē ārvalstnieka tiesības ieceļot vai dzīvot konkrētā valstī, un līgumslēdzējām valstīm saskaņā ar vispārārtītu starptautisko tiesību principu, neskarot to no līgumiem (tostarp no ECPAK) izrietošās saistības, ir tiesības kontrolēt ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos un izraidīšanu. Tomēr pasākumi, kas ierobežo ārvalstnieka uzturēšanās tiesības, noteiktos gadījumos var izraisīt ECPAK 8. panta pārkāpumu, ja tie nesamērīgi ietekmē viņa privāto vai ģimenes dzīvi (skat. it īpaši spriedumu, 2012. gada 26. jūnijs, *Kurić* u.c. pret Slovēniju (CE:ECHR:2012:0626JUD002682806, 355. punkts un tajā minētā judikatūra)). Attiecībā uz vērā ņemamajiem faktoriem, izvērtējot izraidīšanas pasākuma samērīgumu, skat. ECT spriedumus, 2001. gada 2. augusts, *Boultif* pret Šveici (CE:ECHR:2001:0802JUD005427300, 48. punkts), un 2006. gada 18. oktobris, *Üner* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, 57. un 58. punkts). Šie principi ir piemērojami arī gadījumos, kad ir runa par lēmuma neizniegt uzturēšanās atļauju samērīgumu (skat. it īpaši ECT spriedumu, 2018. gada 1. marts, *Ejimson* pret Vāciju (CE:ECHR:2018:0301JUD005868112, 56. un 57. punkts)).

izraidīt uz trešo valsti un tādēļ viņam uz nenoteiktu laiku ir jāpaliek patvēruma dalībvalstī, atkarībā no apstākļiem var pārkāpt Hartas 7. pantu. Saskaņā ar ECT judikatūru ECPAK 8. pants, kuram atbilst Hartas 7. pants, faktiski aptver sociālo identitāti, kā arī personiskās, sociālās un attiecību saites, kas veido ikviena cilvēka privāto dzīvi⁸².

V. Secinājumi

135. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz *Conseil du contentieux des étrangers* (Beļģija) lietās C-77/17 un C-78/17 un *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa, Čehijas Republika) lietā C-391/16 uzdotajiem jautājumiem es ierosinu atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu 14. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī tiesību norma atļauj dalībvalstīm atsaukt, izbeigt vai atteikt pagarināt pieņemto lēmumu, ar kuru bēgļiem, uz kuriem attiecas šīs tiesību normas piemērošanas joma, tās ir piešķirušas šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības, ja vien tāds lēmums neietekmē šo pēdējo kvalificēšanu par bēgļiem un ja ar šo lēmumu spēku nezaudē lēmums, ar kuru tie šādi kvalificēti.
- 2) Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī tiesību norma atļauj dalībvalstīm nepiešķirt bēgļiem, uz kuriem attiecas minētās tiesību normas piemērošanas joma, šīs direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības, ja vien tāds atteikums neietekmē ne šo pēdējo kvalificēšanu par bēgļiem, ne dalībvalstu pienākumu izvērtēt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ievērojot no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai izrietošās prasības.
- 3) Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja dalībvalsts izmanto iespējas, kas paredzētas šīs direktīvas 14. panta 4. vai 5. punktā, šai dalībvalstij joprojām ir pienākums attiecīgajiem bēgļiem, kamēr vien tie atrodas tās teritorijā, nodrošināt ne vien 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā parakstītās Konvencijas par bēgļu statusu 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, bet arī šīs konvencijas 13., 20., 25., 27. un 29. pantā paredzētās tiesības, ja vien attiecībā uz šīm tiesību normām minētā dalībvalsts nav izdarījusi atrunas saskaņā ar minētās konvencijas 42. panta 1. punktu.
- 4) Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta izvērtējumā neatklājas apstākļi, kas varētu ietekmēt šo tiesību normu spēkā esamību.

⁸² Skat. it īpaši ECT spriedumus, 2003. gada 9. oktobris, *Sļivenko* pret Latviju (CE:ECHR:2003:1009JUD004832199, 96. punkts), un šajā nozīmē, 2006. gada 18. oktobris, *Üner* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, 59. punkts).